

IFRS 16 – til nytte eller besvær?

En kvalitativ studie av hvordan selskap opplever og forholder seg til IFRS 16 internt

Hermann Røsseng Aalvik og Anders Lægland Ellingsen

Veileder: Arnt Ove Hopland

Masteroppgave i økonomisk styring

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer inntår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammendrag

Denne masteroppgaven undersøker hvordan selskap tilknyttet Oslo Børs opplever og forholder seg internt til den nye standarden for leieavtaler, IFRS 16. Studien baserer seg på intervju med ti respondenter fra syv ulike selskap som alle har vært direkte berørt.

Vår studie viser at flertallet av aktørene er kritiske til den nye standarden. Kostnaden med å implementere standarden beskrives som høy, og det stilles spørsmålstegn til standardens nytteverdi. Samtidig er de fleste prinsipielt enige i standardens funksjon som er å få selskapenes forpliktelser mer synlig i balansen. Standarden beskrives som kompleks og reglene for behandlingen av opsjoner og variable leiekontrakter viser seg å kunne skape problemer på sammenlignbarheten mellom selskap. Vi har avdekket at selskap i samme bransje har ulik praksis for behandling av opsjoner. Da behandlingen av opsjoner bygger på skjønnsmessige vurderinger kan det gi opphav til strategiske tilpasninger. Standarden har også en rekke spesialregler som bidrar til økt kompleksitet, og vår studie har avdekket at joint arrangement er en av disse.

Studien viser også at EBITDA trolig har svekket verdi som følge av IFRS 16. Fra et verdsettelsesperspektiv er det en oppfatning at analytikere sliter med å forholde seg til EBITDA inklusiv IFRS 16, både ved bruk av diskontert kontantstrømsmetoder og ved bruk av multipler. I den interne styringen har en rekke selskap valgt å operere eksklusiv IFRS 16 effekten. Samtidig er det en forventning om at det ikke er en permanent løsning i overskuelig fremtid.

Studien har avdekket at implementeringen har vært tid- og ressurskrevende. Spesielt på systemsiden var det en utfordring at systemleverandørene ikke tilbydde noen løsninger selskapene kunne ta i bruk ved implementering. Avslutningsvis viser studien at selv om en rekke finansielle KPIer har blitt påvirket, har ikke det skapt utfordringer på selskapenes kredittrating og covenants, en problemstilling det i forkant var knyttet usikkerhet til.

Forord

Vi skriver masteroppgaven som en del av masterstudiet i økonomi og administrasjon med spesialisering i økonomisk styring ved Norges Handelshøyskole. Den er skrevet høsten 2021 og utgjør 30 studiepoeng.

Skriving av masteroppgaven har både vært omfattende og krevende. Vi ønsker å rette en stor takk til veileder Arnt Ove Hopland for konstruktive tilbakemeldinger og god hjelp under skriveprosessen. Vi vil også takke Njål Nummedal for inspirasjon til valg av tema.

Vi retter også en stor takk til alle respondentene som tok seg tid til intervju. Uten deres ærlighet og villighet til å delta ville ikke denne utredningen vært mulig å gjennomføre.

Til slutt ønsker vi å takke våre støttespillere som har bidratt med motivasjon, tilbakemeldinger og korrekturlesing.

Norges Handelshøyskole

Bergen, 17. desember 2021

Hermann Røsseng Aalvik

Anders Lægland Ellingsen

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	6
2	INSTITUSJONELLE DETALJER	7
2.1	FORMÅLET MED IFRS	7
2.2	PROSESSEN MED EN NY STANDARD.....	7
2.3	STRATEGISKE TILPASNINGER	8
2.4	MOTSTAND	9
2.5	BRANSJER	11
2.6	IAS 17	12
2.7	IFRS 16	13
2.7.1	<i>Definisjon av en leieavtale.....</i>	<i>13</i>
2.7.2	<i>Beregning .....</i>	<i>15</i>
2.7.3	<i>Unntak.....</i>	<i>16</i>
2.7.4	<i>Implementering av IFRS 16 .....</i>	<i>18</i>
2.7.5	<i>Diskonteringsrente .....</i>	<i>19</i>
2.7.6	<i>Leieperioden.....</i>	<i>20</i>
2.8	SAMMENLIGNING	21
2.9	FRONT LOADING	22
3	TEORI	23
3.1	EBITDA	23
3.2	KEY PERFORMANCE INDICATORS (KPI)	24
3.3	COVENANTS.....	25
3.4	PRINCIPAL-AGENT	26
3.5	BONUS	26
4	METODE	28
4.1	FORSKNINGSDESIGN	28
4.2	FORSKNINGENS MÅL OG STRATEGI	28
4.3	DATAINNSAMLING.....	29
4.3.1	<i>Datakilder .....</i>	<i>29</i>
4.3.2	<i>Utvalg.....</i>	<i>29</i>
4.3.3	<i>Kvalitative semistrukturerte intervju.....</i>	<i>30</i>
4.3.4	<i>Sekundærdata.....</i>	<i>31</i>
4.4	DATANALYSE	31
4.5	FORSKNINGSKVALITET / EVALUERING AV METODOLOGI.....	33
4.6	ETISKE HENSYN	35

5	RESULTAT	36
5.1	HOLDNINGER TIL IFRS 16	36
5.2	SAMMENLIGNING AV SELSKAP	40
5.2.1	<i>EBITDA</i>	41
5.2.2	<i>Opsjoner</i>	43
5.2.3	<i>Joint Arrangement</i>	46
5.2.4	<i>Variable leiekontrakter</i>	48
5.2.5	<i>Diskonteringsrente</i>	50
5.3	PÅVIRKNING INTERNT	50
5.3.1	<i>KPI</i>	50
5.3.2	<i>Prosjektmåling</i>	53
5.3.3	<i>Forventninger fremover</i>	54
5.3.4	<i>Kostnad</i>	55
5.3.5	<i>Kredittrating og covenants</i>	58
6	DISKUSJON	62
6.1	KRITISKE TIL IFRS 16.....	62
6.2	UTFORDRENDE Å SAMMENLIGNE PÅ TVERS	63
6.3	ULIKE TILPASNINGER.....	65
6.4	BEGRENSNINGER	69
7	KONKLUSJON	70
8	REFERANSELISTE	72

1 Innledning

I 2016 ble en ny regnskapsstandard for leieavtaler utgitt av International Accounting Standards Board (IASB). Siste frist for å implementere standarden var 1. januar 2019. Hensikten med standarden er at selskap skal presentere deres leieforpliktelser i balansen i form av eiendel ved bruksrett og gjeld istedenfor å kostnadsføre det i resultatregnskapet. Følgelig reduseres skillet mellom å eie og leie et anleggsmiddel.

I 2008 sa Sir David Tweedie, tidligere styreleder i IASB: «*En av mine største ambisjoner før jeg dør er å fly i fly som er på flyselskapets balanseregnskap*», og med IFRS 16 ble det en realitet i 2019. Basert på årsrapporter fra 2014 gjorde IASB (2016a) en undersøkelse om potensiell påvirkning av IFRS 16 basert på et utvalg av 30 000 børsnoterte foretak. De fant at omkring 14 000 rapporterte ikke-balansførte leieforpliktelser. I sum var det estimert at 2.86 billioner dollar ikke ble vist i balansen.

Forskning på feltet består i stor grad av undersøkelser med kvantitativt design hvor man undersøker hvordan IFRS 16 påvirker balanse- og resultatoppstillingen og hvilke implikasjoner dette får. Det er få studier som anvender et kvalitativt design, og av disse undersøkes gjerne effekten fra et analytikerperspektiv. Vi vil strebe etter å tilføre ny kunnskap på området som kan bidra til å utvikle forskningsfeltet videre. I vår oppgave retter vi søkelyset på IFRS 16 sin påvirkning fra selskapenes ståsted. Vi vil undersøke hvordan selskap tilknyttet Oslo Børs har blitt påvirket internt, samt hvilke vurderinger de gjør, og hvilke holdninger de har knyttet til den nye standarden for leieavtaler. Derfor er vår problemstilling:

Hvordan opplever og forholder selskap tilknyttet Oslo Børs seg til IFRS 16 internt?

Studien baserer seg på intervju med ti respondenter fra syv ulike selskap, hvorav samtlige er pålagt å rapportere etter IFRS som følge av å være børsnotert eller har obligasjoner på børs. Som følge av at utleier i liten grad er påvirket av IFRS 16 fokuserer vi på leietakere. Det kommer frem at respondentene opplever en rekke ulike utfordringer med regelverket og har noe ulike holdninger. Majoriteten av respondentene er på en side positive til at leieavtaler presenteres i balansen, samtidig er de kritiske til hvordan dette håndteres etter IFRS 16. Respondentene opplever at standarden har mindre positiv effekt på verdsettelse, og at flere skjønnsmessige regler og spesialregler tilknyttet IFRS 16 utfordrer sammenlignbarheten mellom selskap. Videre belyses det hvordan selskapene implementerer IFRS 16 i intern måling og deres opplevelse av kostnader medfulgt implementering.

2 Institusjonelle detaljer

International Accounting Standards Committee (IASC) ble opprettet i 1973 og har frem til år 2000 utviklet internasjonale regnskapsstandarder (IAS). I 2001 ble IASC omorganisert og endret navn til IASB som nå utvikler International Financial Reporting Standards (IFRS) som regulerer regnskapsopplysninger for internasjonale selskaper (Deloitte, u.å.-a). Det var først i 2002, da EU besluttet at alle børsnoterte foretak fra og med 2005 skulle rapportere etter IFRS, at den internasjonale regnskapsstandarden virkelig fikk gjennomslag. Alle børsnoterte foretak er pliktig til å utarbeide konsernregnskap etter IFRS. Selskap som ikke er børsnotert, men som har gjeldspapirer på Oslo Børs er også pliktig til å bruke IFRS (IFRS Foundation, u.å.-c).

2.1 Formålet med IFRS

Formålet med IFRS er å bidra til at de finansielle markedene blir mer transparente, ansvarlige og effektive. IASB sitt mål om transparente markeder innebærer et ønske om å utarbeide standarder som gjør det enklere å sammenligne selskaper på tvers av landegrensene, og sørge for at det blir enklere for brukerne av regnskapet å ta mer informerte beslutninger. Det andre målet er ansvarlighet og innebærer at standarden skal redusere informasjonsgapet mellom investorene og selskapene. I tillegg åpner en felles standard opp for muligheten til å kunne ansvarliggjøre ledelsen. Det siste målet til IASB omhandler økonomisk effektivitet. IFRS sikter på å bidra til bedre kapitalallokering globalt gjennom å gjøre det enklere for investorer å se muligheter og vurdere risiko på tvers av ulike selskap. En felles standard skal også bidra til å redusere selskapenes kostnad knyttet til internasjonal finansiell rapportering (IFRS Foundation, u.å.-d). Ball (2006) og Brown (2011) hevder at alle de nevnte aspektene er viktige, men understreker at utarbeidelsen av nye regnskapsstandarder primært skal komme til fordel for aksjonærer og ledere.

2.2 Prosessen med en ny standard

Ved utarbeidelsen av den nye standarden for leieavtaler, IFRS 16, har Financial Accounting Standards Board (FASB) vært en viktig samarbeidspartner. FASB jobber på lik linje som IASB med å utvikle finansielle regnskapsstandarder for offentlige selskaper. Mens IASB jobber med å utvikle standarder internasjonalt utvikler FASB standarder i hovedsak for selskaper i USA. Standardene til FASB heter Generally Accepted Accounting Principles og går under betegnelsen US GAAP. Som følge av økt globalisering har et tett samarbeid mellom IASB og

FASB blitt viktig og dette samarbeidet ble operasjonalisert i 2002 ved inngåelse av «the Norwalk Agreement» (INAA Group, 2020; Pacter, 2013). Avtalen går blant annet ut på at organene skal dele ressurser og aktivt samarbeide med å gjøre standardene mer kompatible. Å erstatte IAS 17 med IFRS 16 og SFAS 13 med ASC 842 har vært et viktig arbeid i retning av å gjøre standardene til IASB og FASB mer kompatible. De to standardsetterne er blant annet enige i definisjonen av leieavtaler, at leieavtaler skal balanseføres og hvordan leieforpliktelsen skal beregnes med visse unntak (IASB, 2016a). På tross av samarbeidet er det fortsatt forskjeller mellom standardene, blant annet knyttet til behandlingen av leieavtaler med lav verdi og beregningen av leieavtaler som tidligere ble holdt utenfor balansen.

Arbeidet med å erstatte de tidligere internasjonale standardene for leieavtaler IAS 17 og SFAS 13 har pågått i en årrekke. Allerede i 1996 gikk standardsettere fra USA, Canada, England, Australia og senere New Zealand, omtalt som G4+1, sammen med IASB og FASB for å utarbeide et dokument for hvordan leieavtaler skulle behandles (Morales-Díaz og Zamora-Ramírez, 2018). Gruppen så på muligheten for å endre daværende modeller for leieavtaler i retning av å kapitalisere operasjonelle leieavtaler (McGregor, 1996). I 2005 kom eieren av FASB, US Securities and Exchange Commission (SEC) med en anbefaling om å ta en ny vurdering av eksisterende standarder, og i 2006 startet IASB og FASB arbeidet med å utvikle to nye standarder for leieavtaler. Bakgrunnen for ønsket om å endre standardene var begrunnet i at IASB og FASB hadde konkludert med at operasjonelle leieavtaler ga leietakeren en bruksrett til eiendelen og en forpliktelse til fremtidige leiebetalinger i tråd med definisjonen av en eiendel og forpliktelse i det konseptuelle rammeverket (Kabir og Rahman, 2018). Det konseptuelle rammeverket forklarer målsetningene og konseptene i IFRS og skal blant annet fungere som en guide for IASB ved utarbeidelse av standarder (IFRS Foundation, 2021). I 2010 utstedte IASB det første utkastet til en ny modell for leieavtaler. Utkastet ble senere revidert i 2013 før de endelige standardene IFRS 16 og ASU N0. 2016-02, Leases (Topic 842) ble vedtatt i 2016 (Morales-Díaz og Zamora-Ramírez, 2018). Både IASB og FASB ønsket å gi selskapene det de mente var god tid til forberedelse og satte fristen for å implementere standardene til 1. januar 2019.

2.3 Strategiske tilpasninger

En annen viktig drivkraft bak nye standardene var IASB og FASB sitt ønske om å redusere selskapenes mulighet til å strukturere leieavtaler som operasjonell med den hensikt å unngå å balanseføre leieavtalen som en eiendel og en forpliktelse (Magli et al., 2018). IAS 17 ble

kritisert for at to i utgangspunktet like leieavtaler i økonomisk forstand ble behandlet forskjellig og at det svekket sammenlignbarheten mellom selskap (IASB, 2016a). En rekke forskning har undersøkt og konkludert med at det har vært en praksis at selskaper bevisst valgte å inngå operasjonelle fremfor finansielle leieavtaler (Bryan et al., 2010; Duke et al., 2009). Noen studier har blant annet undersøkt hvilke leieavtaler som ble inngått før og etter det fantes en standard for leieavtaler, det vil si før og etter IAS 17 og FAS 13 trådte i kraft. Funnene konkluderer med at selskapene inngikk alle type leieavtaler før standardene, men at betydelig flere operasjonelle leieavtaler ble inngått etter at standardene trådte i kraft (Cornaggia et al., 2013; Imhoff Jr og Thomas, 1988). I perioden 1980 til 2007 fant Cornaggia et al. (2011) i sin studie av amerikanske selskaper at andelen balanseførte leieavtaler ble halvert i perioden samtidig som andelen operasjonelle leieavtaler økte med 745 % i forhold til total gjeld. Dette kan være et tegn på at selskapene endret atferd med hensikt å oppnå ønsket regnskapsmessig behandling av sine leieavtaler.

Sett opp mot målsettingen til IASB om transparens og sammenlignbarhet er strukturelle kontrakter for å oppnå ønsket regnskapsmessig effekt uheldig. De tidligere standardene for leieavtaler, IAS 17 og SFAS 13, ble kritisert av både akademikere og brukere for at mengden ikke-balanseførte leieavtaler førte til redusert sammenlignbarhet (Beattie et al., 2006; Reither, 1998). IASB (2016a) hevder at et stort problem med den gamle standarden har vært at to i utgangspunktet like selskaper, der det ene selskapet velger å kjøpe en eiendel med opptak av lån og det andre selskapet leier eiendelen, får to vidt forskjellige regnskap ved å rapportere etter IAS 17 standarden. En undersøkelse gjennomført av IASB i 2016 viser at blant alle selskapene som rapporterte etter IFRS eller US GAAP var 85 % av alle leieavtaler globalt av operasjonell art, tilsvarende 3,3 billion dollar (IFRS Foundation, 2016). Det tilsvarer en betydelig mengde verdier som IASB hadde et ønske om å synliggjøre i selskapenes balanse.

2.4 Motstand

IASB har møtt mye motstand i prosessen med å erstatte IAS 17 med kapitaliseringsmodellen IFRS 16 (Barone et al., 2014; Molina Sánchez og Mora Enguádanos, 2015). Kritikken kommer tydelig frem i FASB sitt eksponeringsutkast hvor de ber offentligheten kommentere nye regnskapsstandarder (Barone et al., 2014). Hensikten med dokumentet er å hindre at en ny standard medfører uønskede konsekvenser, og derav gi interesserte parter mulighet til å uttrykke sine meninger. Et av problemene som ble løftet frem var at balanseføring av operasjonelle leieavtaler ville øke gjeldsnivået og ha uheldige økonomiske konsekvenser på

selskapenes kreditt-rating (Morales-Díaz og Zamora-Ramírez, 2018). I Spania var spesielt motstanden stor hvor blant annet selskapene Santander, BBVA og Inditex drev med lobbyvirksomhet støttet av det spanske økonomidepartementet og til dels Europakommisjonen for å hindre erstatningen av IAS 17 (Fitó et al., 2013). Selskapene hevdet at det i realiteten var et skille mellom et lån og en leieavtale, fordi leietaker i mange tilfeller har en fleksibilitet til å forlate leieavtalen uten ekstra kostnader eller med et ubetydelig straffegebyr. I den forbindelse ble IFRS 16 kritisert for at to økonomisk ulike leieavtaler ble behandlet likt (Morales-Díaz og Zamora-Ramírez, 2018).

Fitó et al. (2013) viser til at argumenter som oppblussing av balansen, uheldig påvirkning på selskapenes leverage, etterlevelseskostnader og økt kompleksitet som gjengangere i kritikken mot IFRS 16. IASB opplevde spesielt kritikk fra dem som utarbeider regnskap, hvor det ble stilt spørsmålstegn til nytten av å balanseføre tilnærmet alle leieavtaler (Barone et al., 2014; Sánchez og Enguádanos, 2015). Det er verdt å nevne at i forbindelse med IASB sitt diskusjonspapir i 2009 og høringsutkast i 2010 med forslag om å balanseføre daværende operasjonelle leieavtaler, mottok IASB omtrent 1 000 brev fra enkeltpersoner, revisorer, private selskaper og institusjoner (IFRS Foundation, u.å.-a). Responsen var splittet, og av de innsendte tilbakemeldingene var omtrent halvparten positive til forslaget som mente det ville være verdiskapende å kapitalisere operasjonelle leieavtaler. Resterende var derimot kritisk hvor de fleste pekte på økt kompleksitet og høye forventede implementeringskostnader som negativt (Fitó et al., 2013).

IASB (2016b) forteller at det har vært ulikt syn fra interessenter hvorvidt leieavtaler blir sett på som en finansieringstransaksjon eller ikke. Noen ser på alle leieavtaler som en finansieringstransaksjon og er tilhenger av å splitte kostnadene inn i renter og avskrivninger, mens andre ser utelukkende på leieavtaler som operasjonelle. Spesielt for leie av eiendom har det vært uenighet i at leiekostnaden splittes i renter og avskrivninger, og i den forbindelse presenterte IASB et revidert høringsutkast i 2013 med forslag om en dualmodell som skilte mellom leie av eiendom, omtalt som type B leie og andre leieavtaler, omtalt som type A. Forslaget gikk ut på at leieavtaler som ble kategorisert som type B skulle behandles som en samlet lineær leiekostnad. Responsen fra interessenter var i hovedsak at modellen var for kompleks. På tross av at IASB hevdet å være enig i at en lineær kostnadsprofil var mer hensiktsmessig for leie av eiendom, var ønsket om å fjerne den tosidige modellen i tillegg til interessentenes synspunkt avgjørende for beslutningen om å kapitalisere alle leieavtaler (IASB, 2016a).

Blant argumentene som ble brukt mot overgangen til IFRS 16 ble spesielt kostnader debattert. Flere i revisjonsbransjen, blant annet PwC (2010) og KPMG (2010) uttrykte i sine svar på høringsutkastet en skepsis om at den foreslåtte standarden ville medføre høye kostnader som ikke nødvendigvis kunne forsvares fra et nytteperspektiv. IASB var klar over at den nye standarden ville medføre økte kostnader ved implementering, herunder kostnader til systemer og prosesser, fastsettelse av avkastningskrav og kostnader relatert til kommunikasjon og opplæring, men konkluderte med at nytten ville overstige kostnaden (IASB, 2016a). Et av argumentene til IASB var at kostnadene ville være størst for implementeringsåret og marginalt høyere enn ved IAS 17 for etterfølgende år.

2.5 Bransjer

I forkant av enhver ny eller justert standard publiserer IASB rapporten «Effects Analysis». Formålet med rapporten er å vurdere og presentere forventede effekter ny eller endret standard vil ha på kostnadene til de som utarbeider og bruker den finansielle informasjonen (IASB, 2016a). I analysen vurderer IASB også den komparative fordel til dem som utarbeider informasjon som ellers ville kostet brukerne å estimere. I tråd med det som er et av hovedformålene til IASB om å utarbeide standarder som forbedrer kapitalallokering, vektlegges fordeler som fører til bedre økonomisk beslutningstaking. IASB sine beregninger bygger på kvalitative og ikke kvantitative vurderinger og begrunner det med at det er vanskelig å kvantifisere kostnader og spesielt fordeler av en ny standard (IASB, 2016a).

Et av områdene rapporten tok for seg var å estimere hvilke bransjer som i størst grad ville bli påvirket av IFRS 16. IASB (2016a) konkluderte med at overgangen til IFRS 16 ville medføre størst konsekvenser for selskap som under IAS 17 rapporterte en betydelig mengde operasjonelle leieavtaler fordi disse nå skulle balanseføres. En av beregningene til IASB var å se på nåverdien av ikke-balanseførte fremtidige leieavtaler relativt til selskapets totale eiendeler. Konklusjonen av rapporten var at bransjene fly og retail i størst grad ville bli påvirket, hvor nåverdien av ikke-balanseførte bruksretteieendeler var estimert til henholdsvis 22,7 % og 21,4 % av selskapets totale eiendeler (IASB, 2016a). Funnene samstemmer med en annen studie gjennomført av Morales-Díaz og Zamora-Ramírez (2018) som konkluderte med at fly, retail og hotell ville være bransjene med den mest dramatiske endringen av å implementere IFRS 16. I studien til Magli et al. (2018) ble også telekommunikasjon i likhet med retail trukket frem som bransjer med betydelig operasjonelle leieavtaler.

2.6 IAS 17

Den første standarden for leieavtaler, IAS 17 *Accounting for Leases*, ble utgitt av IASC i 1982 og trådte i kraft i 1984 (IFRS Foundation, u.å.-b). Standarden ble i 1997 revidert og erstattet med IAS 17 *Leases*, som trådte i kraft 1999. I 2001 kunngjorde IASB at de ville forbedre en rekke standarder, herunder IAS 17, etter at flere av standardene hadde mottatt kritikk fra blant annet verdipapirregulatorer og regnskapsførere (IASB, 2003). Som en konsekvens av dette ble en revidert IAS 17 standard gjeldende i 2005.

IAS 17 var den første regnskapsstandard som kom på plass for å regulere hvordan utleier og leietaker skulle behandle sine leieavtaler. Standarden ble til som et resultat av at stadig flere virksomheter valgte å inngå leieavtaler som finansieringsform for å få tilgang til eiendeler (Gritta et al., 1994). Før det fantes en standard for leieavtaler ble betalingene kostnadsført løpende (Beattie et al., 1998). Standardsetterne ønsket først å fremst å få på plass en standard som i større grad skulle synliggjøre selskapenes leieavtaler for regnskapsbrukerne. Den første standarden ble møtt med mye motstand, og mange var spesielt kritisk til en standard som ville kreve at selskapene måtte innregne leieavtaler i balansen. For eksempel ble standardsetterne i USA møtt med lobbyvirksomhet mot en tilsvarende standard for leieavtaler (Zeff, 1978). Mye av motstanden kan ha påvirket det endelige valget til daværende standardsetter IASC som innførte et skille mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler.

En leieavtale var enten av finansiell eller operasjonell art under IAS 17. Finansielle leieavtaler ble definert som leieavtaler der leietaker fikk overført vesentlig av all risiko og fordeler knyttet til eierskapet av eiendelen (IFRS Foundation, u.å.-b). Finansielle leieavtaler ble dermed vurdert på lik linje som en kjøpstransaksjon. Operasjonelle leieavtaler ble klassifisert som de leieavtalene som ikke var finansielle. Det vesentlige skillet mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler var dermed om risiko og fordeler var overført til leietaker, og det var substansen i kontrakten som skulle avgjøre dette (Deloitte, u.å.-b).

Klassifikasjonen av en leieavtale, herunder om den ble klassifisert som finansiell eller operasjonell hadde stor betydning for hvordan leietaker regnskapsmessig skulle behandle avtalen. Leieavtaler klassifisert som finansiell skulle balanseføres som en eiendel med tilhørende forpliktelse (Kamath et al., 1990). I balansen skulle eiendelen avskrives over økonomiske levetid med samme prinsipper som for eiendelene selskapet selv eier. Forpliktelsen ble redusert med et avdragsmoment tilsvarende differansen mellom leiebeløpet og

finansieringsutgiften. I resultatregnskapet skulle årlige avskrivninger kostnadsføres sammen med en finansieringsutgift som ble beregnet med en årlig rente på gjenværende forpliktelse.

For operasjonelle leieavtaler skulle leiebetalingene innregnes som en kostnad på lineært grunnlag i leieperioden, eller på en annen systematisk måte dersom det var mer representativt (IFRS Foundation, u.å.-b). Operasjonelle leieavtaler hadde ingen effekt på balansen, men det ble stilt krav til å opplyse om leieavtalene i noteopplysningene. Betydningen av dette var at balansebaserte resultatmål, for eksempel gjeldsgrad og egenkapitalandel ikke ble påvirket av at selskapets operasjonelle leieavtaler. I resultatregnskapet ble den årlige kostnaden til leieavtalen kostnadsført som en driftskostnad. Sammenlignet med IFRS 16 er resultateffekten til for eksempel målene EBIT og EBITDA lavere ved å rapportere etter IAS 17 for selskap som inngikk operasjonelle- fremfor finansielle leieavtaler (Deloitte, 2016).

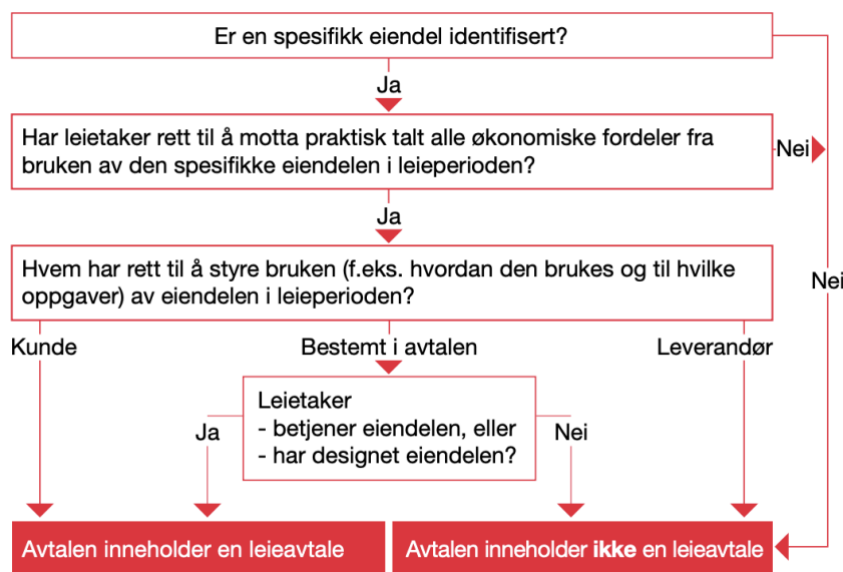
2.7 IFRS 16

Dette kapitlet presenterer de viktigste elementene i IFRS 16, herunder definisjonen av en leieavtale, beregning, unntak, metode for implementering, fastsettelse av diskonteringsrente og leieperiode. Flere av elementene blir aktualisert senere i oppgaven når vi undersøker hvordan selskap har håndtert den nye standarden for leieavtaler.

2.7.1 Definisjon av en leieavtale

For at et selskap som rapporterer etter IFRS skal behandle en avtale etter reglene i IFRS 16 må avtalen først defineres som en leieavtale. En leieavtale defineres i appendix A i IFRS 16 som en avtale som overfører retten til å kontrollere bruken av en identifisert eiendel for en periode i bytte mot vederlag. Det er to forhold som begge må være oppfylt for at et selskap anses for å ha rett til å kontrollere bruken av en eiendel. Selskapet må både ha:

- a) Rett til å motta så godt som alle økonomiske fordeler fra bruken av eiendelen; og
- b) Rett til å bestemme bruken av eiendelen (IFRS 16.9-10).

Figur 1: Diagrammet er hentet fra PwC (2016) og er sammenfallende med veiledningen i standarden.

IFRS 16 appendix B presenterer en detaljert veiledning med kriterier som avgjør om kontroll av eiendelen er overført. Vurderingen av om det eksisterer en leieavtale skal gjøres på avtaletidspunktet og skal kun revurderes dersom det foreligger endringer i vilkår og betingelser. For avtaler som ikke faller inn under definisjonen av en leieavtale skal avtalen behandles som en tjenestekontrakt (IFRS 16.B13-B31). Tjenester er ikke eksplisitt definert i standarden, men for tjenestekontrakter er det selger som kontrollerer eiendelen i motsetning til leiekontrakter hvor kunden kontrollerer eiendelen (Rosenblad og Skar, 2016). Det vesentlige skille mellom en leieavtale og en tjenestekontrakt er knyttet til kontrollbegrepet.

Veiledningen viser at selskapet først må avklare om avtalen identifiserer en spesifikk eiendel. Selv om eiendelen i de fleste avtaler er entydig spesifisert er ikke dette et krav i IFRS 16. Kravet i IFRS 16 er at utleier stiller en eller flere spesifikke eiendeler til rådighet for leietaker. Dersom utleier har en reell mulighet til å bytte eiendelen og dette forandrer substansen av kontrakten, skal avtalen behandles som en tjenestekontrakt og ikke en leiekontrakt. I vurderingen av om bytteretten har substans skal leietaker vurdere om det er praktisk mulig for utleier å gjennomføre byttet og om det er økonomiske insentiver for å gjøre det. For eksempel vil størrelsen på kostnadene utleier pådrar seg ved å gjennomføre et bytte og forventet sannsynlighet basert på bruk av bytterett i tidligere leieforhold avgjøre om bytteretten skal ha betydning eller ikke (IFRS 16.B13-B20).

Det andre punktet innebærer at selskapet må ha rett til å motta så godt som alle de økonomiske fordelene fra bruken av eiendelen i leieperioden. De økonomiske fordelene kommer i hovedsak

fra resultatet til primærbruken, men fordeler fra biprodukter eller kommersielle tredjeparter vil også være inkludert (IFRS 16.B21-B23). Noen avtaler har leiebetalinger som varierer med leietakers inntjening, for eksempel en prosentsats av omsetningen. Dette vil ikke i seg selv ha betydning på vurderingen av om det er leietaker som mottar de økonomiske fordelene (PwC, 2016).

Det siste og avgjørende kravet er leietakers rett til å bestemme bruken av eiendelen. Rett til å bestemme bruken innebærer at leietaker kan bestemme hvordan og til hvilket formål eiendelen skal benyttes. I tilfeller der bruken er forutbestemt, anses leietaker for å bestemme bruken dersom leietaker enten har retten til å drifte eiendelen gjennom hele bruksperioden eller har designet eiendelen slik at den er skreddersydd til leietakers bruk (IFRS 16.B24-B30).

2.7.2 Beregning

Leietaker skal ved første gangs balanseføring fastsette verdien av bruksretteiendelen og leieforpliktelsen. Dersom det er en differanse mellom eiendelen og forpliktelsen skal denne føres direkte mot egenkapitalen.

2.7.2.1 Bruksretteiendel

Leietaker skal ved inngåelse av en leieavtale som hovedregel balanseføre retten til å bruke eiendelen i leieperioden som en bruksretteiendel. Verdien av bruksretteiendelen skal settes til eiendelens kostpris på startdatoen for leieavtalen. I kostprisen skal nåverdien av fremtidige leiebetalinger (forpliktelsen) inngå, inkludert leiebetalinger foretatt før eller på startdatoen i tillegg til direkte kostnader som har påløpt for leietaker. Dersom det er vilkår i avtalen som tilsier at leietakeren skal dekke kostnader forbundet med demontering, fjerning eller restaurering av eiendelen skal også disse kostnadene inngå i kostprisen (IFRS 16.23-25). Leiebetalinger som er variable inngår ikke i leiebetalingene. Leiebetalinger som er variable, men i realiteten uunngåelige, skal regnes som faste og inngå i beregningen. Betalinger som avhenger av utviklingen i en indeks eller rente, som for eksempel konsumprisindeksen skal også inngå inkluderes og beløpet settes lik indeksstørrelsen på tidspunktet for innregning (PwC, 2016). Det skal foretas etterfølgende måling av bruksretteiendelen basert på en kostnadsmodell. Eiendelen måles til anskaffelseskost redusert for av- og nedskrivninger samt endringer i kontraktsvilkår (IFRS 16.29-35).

2.7.2.2 Leieforpliktelsen

Leieforpliktelsen skal balanseføres som gjeld og beregnes til summen av nåverdien av alle fremtidige leiebetalinger. Diskonteringsrenten som skal benyttes er i hovedsak avtalens implisitte lånerente, men dersom denne ikke lar seg fastsette skal leietakers inkrementelle lånerente brukes. Leieforpliktelsen skal inkludere faste leiebetalinger. I tillegg skal forpliktelsen inkludere variable betalinger som er avhengig av en indeks eller rente, forventede betalinger knyttet til restverdigarantier og innløsningsprisen på forlengelse- eller termineringsopsjoner dersom opsjonen inkluderes etter reglene beskrevet i 2.7.6. Variabel leiebetalinger som for eksempel omsetningsbasert husleie skal ikke tas med i beregning av leieforpliktelsen (IFRS 16.26-28). Leietaker skal foreta etterfølgende måling av leieforpliktelsen som følge av renter på leieforpliktelsen, leiebetalinger og endringer i kontraktsvilkår (IFRS 16.36-46).

2.7.3 Unntak

IASB har valgt å innføre to frivillige unntak fra hovedregelen i IFRS 16 for hvordan leieavtaler skal behandles. Unntakene gjelder for leieavtaler som er korte og har lav verdi (IFRS 16.5). For leieavtaler som faller inn under unntakene er det ikke et krav å balanseføre leieavtalen, men selskapet kan velge å resultatføre leieavtalen lineært eller på en annen systematisk måte tilsvarende det som tidligere ble gjort for operasjonelle leieavtaler under IAS 17 (IFRS 16.6). Selv om IASB og FASB ønsket å utarbeide en konvergerende standard har ikke FASB innført et frivillig unntak for eiendeler med lav verdi. For kortsiktige leieavtaler må valg av regnskapsprinsipp gjøres for hver klasse av eiendeler, mens prinsippvalget for eiendeler med lav verdi kan gjøres for hver enkelt leieavtale (PwC, 2016). Ved anvendelse av unntakene stilles det krav til selskapet å opplyse om periodens kostnad for de leieavtalene som blir behandlet etter unntakene.

IASB (2016a) valgte å innføre unntakene basert på en kost-nytte vurdering. Kostnaden med å behandle mange og mindre betydelige leieavtaler kan bli store, særlig knyttet til selskapenes ressursbruk (Rosenblad og Skar, 2016). Morales-Díaz og Zamora-Ramírez (2018) forventer at de fleste selskapene vil velge å benytte seg av unntakene, blant annet fordi de mener at selskapene vil være interessert i å holde gjeldsnivået i balansen på lavest mulig nivå. Allikevel hevder de at det kan finnes grunner til at selskaper ikke benytter seg av unntakene. Det kan for eksempel være tilfelle dersom morselskapet rapporterer etter US GAAP og datterselskapet rapporterer etter IFRS. US GAAP tillater ikke unntaket om å unnlate balanseføring av

leieavtaler med lav verdi. For å redusere forskjellen i regnskapspraksisen mellom selskap i samme konsern hevder Morales-Díaz og Zamora-Ramírez (2018) at datterselskapet kan velge å ikke benytte seg av unntaket lav verdi slik at rapporteringen mellom mor- og datterselskapet i størst mulig grad følger samme regnskapsprinsipper. Et annet argument som trekkes frem er at dersom selskapet har KPIer på operasjonelle kostnader kan det være incentiv for å balanseføre fremfor å kostnadsføre alle leieavtaler. Isolert sett vil det påvirke måltallet positivt, men i praksis operer selskap ofte med relative måltall slik at nettoeffekten ikke nødvendigvis blir positiv. Deloitte (2016) antyder at det kan være kostbart å ha systemer for å håndtere unntakene, og at det kan være et argument for å balanseføre leieavtaler med lav verdi og kort levetid.

2.7.3.1 Kort levetid

Avtaler med inntil 12 måneders varighet defineres som kortsiktige leieavtaler. Varigheten på leieavtalen beregnes på samme grunnlag som det som ble lagt til grunn ved balanseføring av eiendelen og forpliktelsen. Opsjoner, enten forlengelses- eller termineringsopsjoner skal inkluderes dersom reglene beskrevet i avsnitt 2.7.6 er oppfylt (IFRS 16.7).

2.7.3.2 Lav verdi

Ved vurdering av om eiendelen har lav verdi skal leietaker legge til grunn verdien av eiendelen som ny, uavhengig av eiendelens faktiske alder på avtaletidspunktet. Det betyr at dersom eiendelen som ny ikke har lav verdi, skal eiendelen heller ikke regnes for å være av lav verdi på et senere tidspunkt. IFRS 16 angir ikke en beløpsmessig verdi, men IASB har i forarbeidene til standarden vurdert eiendeler under USD 5 000 som lav verdi (PwC, 2016).

Vurderingen av eiendelens verdi skal gjøres på absolutt basis, det vil si uavhengig av selskapets størrelse, foretakets karakter eller omstendighetene. Dersom leietaker inngår kontrakt på leie av flere enheter, skal verdien av enhetene behandles separat hvis enhetene kan brukes separat og de ikke er sterkt avhengige. For eksempel vil leie av 100 kontorstoler kunne behandles etter unntaket dersom hver enkelt kontorstol har lav verdi. Motsatt vil leie av en bil og bildelene ikke regnes som lav verdi, fordi dekk, motor og karosseri er sterkt avhengige og verdien skal fastsettes til summen av alle delene. Unntaket for eiendeler med lav verdi gjelder ikke for eiendeler som leietaker fremleier (IFRS 16.B3-B8). Deloitte (2016) skriver i sin guide til IFRS 16 at til tross for at IASB i forarbeidene uttrykte en beløpsmessig verdi for hva som skulle regnes som lav verdi, legger standarden opp til betydelig skjønn. I rapporten argumenteres det

for at en verdi på USD 5 000 vil være lavt i noen jurisdiksjoner, men ikke nødvendigvis i andre. Betydningen av skjønn vil sannsynligvis bli mindre i tråd med at det utvikles en praksis for hva som regnes for lav verdi (Deloitte, 2016).

2.7.3.3 Avtaler med leieavtaler og tjenesteelementer

Avtaler som inneholder en bruksrett med tilhørende tjenesteelement, skal etter hovedregelen i IFRS 16 splittes og behandles separat. Det innebærer at bruksretteiendelen balanseføres som en eiendel og en forpliktelse og tjenesten kostnadsføres separat. I noen avtaler er det spesifisert hvordan allokeringen av leien skal fordeles. Dersom det ikke er spesifisert i avtalen skal leietaker gjennomføre allokeringen ved å se på den relative stand-alone prisen for leiekomponentene og summen av stand-alone prisen for tjenestene (IFRS 16.12-14).

Av forenklingssyn tillater IASB leietaker å unnlate å skille ut tjenesteelementet fra leien, som i så fall må gjøres per klasse av eiendeler (IFRS 16.15). I praksis betyr det at selskapet kan velge å balanseføre eiendelen med tilhørende tjenester samlet. Forenklingssynet medfører at selskap som har ulike interesser kan ende opp med å behandle avtaler som inneholder både leie og ikke-leie komponenter forskjellig. For eksempel vil selskap kunne oppnå kostnadsbesparelser ved å behandle dem samlet, men på den andre siden vil det øke eiendeler og gjeld i balansen som kan påvirke nøkkeltall negativt. Ifølge Deloitte (2016) vil selskapet få en mer jevn kostnadsprofil ved å behandle tjenestene separat, men understreker at det vil resultere i at disse blir behandlet som operasjonelle kostnader.

2.7.4 Implementering av IFRS 16

I forbindelse med implementering av IFRS 16 for regnskapsår som begynner 1. januar 2019 eller senere kan selskapene velge mellom to ulike metoder for hvordan de skal behandle tidligere ikke-balanseførte operasjonelle leieavtaler (IFRS 16.C5):

- a) Full retrospektiv metode.
- b) Modifisert retrospektiv metode.

Full retrospektiv metode innebærer at IFRS 16 får full tilbakevirkende anvendelse med omarbeiding av sammenligningstallene. For selskaper som implementerer IFRS 16 regnskapsåret 2019 medfører metoden at selskapet må omarbeide tallene for regnskapsåret 2018 i tillegg til åpningsbalansen 1. januar 2018 som om selskapet rapporterte etter IFRS 16. Ved omarbeiding skal den samlede forskjellen mellom eiendeler og gjeld som følge av IFRS

16 effekten bokføres mot egenkapitalen (IFRS 16.C5a). Normalt sett er leieforpliktelsen større enn bruksretteiendelen, og da vil egenkapitalen reduseres. Dette skyldes at eiendelen normalt sett avskrives lineært mens leieforpliktelsen amortiseres trinnvis. Motsatt vil egenkapitaleffekten være positiv dersom eiendelen overstiger forpliktelsen. Dette kan være tilfelle dersom leietaker har hatt direkte kostnader eller forhåndsbetalt leie (Morales-Díaz og Zamora-Ramírez, 2018).

Morales-Díaz og Zamora-Ramírez (2018) hevder at full retrospektiv metode vil være spesielt krevende for selskaper med mange leieavtaler fordi metoden innebærer at selskapet må innhente historisk informasjon om alle tidligere inngåtte leieavtaler. For hver leieavtale må selskapet beregne alle leieavtalene på nytt, fra leieoppstart og frem til sammenligningsåret. Selskapet må estimere den første diskonteringsrenten for hver leieavtale og vurdere om det frem til sammenligningsåret har vært endringer i for eksempel kontantstrøm som følge av indeksregulering.

Ved bruk av modifisert retrospektiv metode skal ikke selskapet omarbeide sammenligningstallene (IFRS 16.C5b). For et selskap som implementerer IFRS 16 i 2019 innebærer metoden at åpningsbalansen 1. januar 2019 vil være det første regnskapet som inkluderer IFRS 16. Leieforpliktelsen beregnes ved å diskontere fremtidige leiebetalinger med nåværende diskonteringsrente. I vurderingen av bruksretteiendelen kan selskapet velge å benytte to ulike metoder. For metode 1 skal eiendelen på åpningsbalansen settes til samme verdi som leieforpliktelsen, justert for eventuelle forskuddsbetalinger og påløpte leiebetalinger som er innregnet i balansen før omarbeidelsen. Metode 2 innebærer at bruksretteiendelen beregnes på nytt og avskrives fra begynnelsen av leieavtalen som om IFRS 16 hadde vært implementert på avtaletidspunktet. Forskjellen på bruksretteiendelen og forpliktelsen skal på samme måte som ved full retrospektiv metode føres direkte mot egenkapitalen. Selskapet kan for hver avtale fritt velge mellom de to ulike metodene for verdsettelse av bruksretteiendelen. For leieavtaler som tidligere var klassifisert som finansielle under IAS 17 skal leietaker bruke den bokførte verdien på eiendel og forpliktelsen på overgangstidspunktet (IFRS 16.C7-C13).

2.7.5 Diskonteringsrente

Leietaker skal ved innregning av bruksretteiendelen og leieforpliktelsen benytte en diskonteringsrente for å beregne nåverdien av fremtidige leiebetalinger. Diskonteringsrenten som skal benyttes er leieavtalens implisitte lånerente som i IFRS 16 appendix A defineres som

den renten som setter nåverdien av leieavtalen og den ikke garanterte restverdien lik summen av eiendelens virkelige verdi og direkte kostnader til utleier. IASB er klar over at det i mange tilfeller kan være vanskelig å fastsette leieavtalens implisitte lånerente og hvis det er tilfelle skal leietaker benytte den inkrementelle lånerenten. I appendix A definerer IFRS 16 den inkrementelle lånerenten som renten en leietaker måtte betalt for et lån med samme løpetid og sikkerhet for å innhente nødvendige midler til å skaffe en eiendel av samme verdi i et tilsvarende økonomisk miljø.

Morales-Díaz og Zamora-Ramírez (2018) viser til noen aspekter som bør ligge til grunn i vurderingen av den inkrementelle lånerenten: tidspunkt, lengden på leieperioden, økonomisk miljø, kredittkvaliteten til leietaker og kvaliteten på det som blir stilt som sikkerhet. Tidspunkt innebærer at leietaker skal bruke oppdatert informasjon på dagens rentenivå og forventet fremtidig utvikling, både i risikofri rente og risikopremie. For varigheten på leieavtalen vil ved en positiv rentekurve kreve en høyere rente. Leietaker må også ta hensyn til valutaen til selskapet og risikoen til denne. For kredittkvalitet kan kredittrating benyttes, hvor lav kredittkvalitet gir økt risikopremie. For å få en lavere rente kan utleier for eksempel stille sikkerhet i leieobjektet, noe som er vanlig i praksis.

2.7.6 Leieperioden

Leietaker skal ved avtaleinngåelse fastsette leieperioden for leieavtalen. IFRS 16 definerer leieperioden som den uoppsigelige perioden en leietaker har rett til å bruke den leide eiendelen. Inkludert i den uoppsigelige leieperioden skal forlengelsesopsjoner inkluderes dersom det er rimelig sikkert at leietakeren vil benytte seg av opsjonen. Perioder som inkluderer termineringsopsjoner, skal bare inkluderes dersom det er rimelig sikkert at leietaker ikke vil benytte seg av en slik type opsjon (IFRS 16.18-19). Rosenblad og Skar (2016) viser til at det er fakta og forhold om leietakers økonomiske insentiver som skal legges til grunn i vurderingen av opsjoner.

Dersom det i leieperioden oppstår vesentlige endringer som kan endre leietakers sannsynlighet for å utøve sine opsjoner skal det gjøres en ny vurdering av opsjonen og leieperioden. For eksempel skal en leieavtale med en opsjon som tidligere ikke ble vurdert som rimelig sikker for å bli utøvd inkluderes dersom det i løpet av leieperioden har skjedd endringer innenfor leietakers kontroll som gjør at leietaker nå anser det som rimelig sikkert at opsjonen vil bli utøvd. Dette kan være tilfelle der leieavtalen i løpet av leieperioden har fått betydelige

forbedringer og som fører til at leietaker vil få en betydelig økonomisk fordel av å benytte seg av forlengelsesopsjonen (IFRS 16.20-21).

2.8 Sammenligning

IASB forventet at IFRS 16 ville føre til vesentlig bedre sammenligning mellom selskap og kom med en tredelt begrunnelse. For det første ville den nye standarden føre til at alle eiendeler og forpliktelser relatert til selskapenes leieavtaler ble synlige. Deretter ville lik måling av leieavtaler føre til bedre sammenlignbarhet. Til slutt skulle kun rettigheter som oppnås og forpliktelser som pådras inkluderes (IASB, 2016a). Spesielt knyttet til sammenligning mellom selskap som lånefinansierer kjøp av en eiendel og selskap som leier tilsvarende eiendel skulle standarden føre til vesentlig bedre sammenlignbarhet. IASB så på det som et problem at analytikere og investorer var tvunget til å gjøre egne justeringer for å kunne sammenligne selskap som følge av at IAS 17 viste mangelfull informasjon om selskapenes leieavtaler. IASB (2016a) erkjenner at det er økonomiske forskjeller mellom eie og leie, og viser til at standarden hensyntar dette ved å ekskludere restverdien til den leide eiendelen i beregningsgrunnlaget.

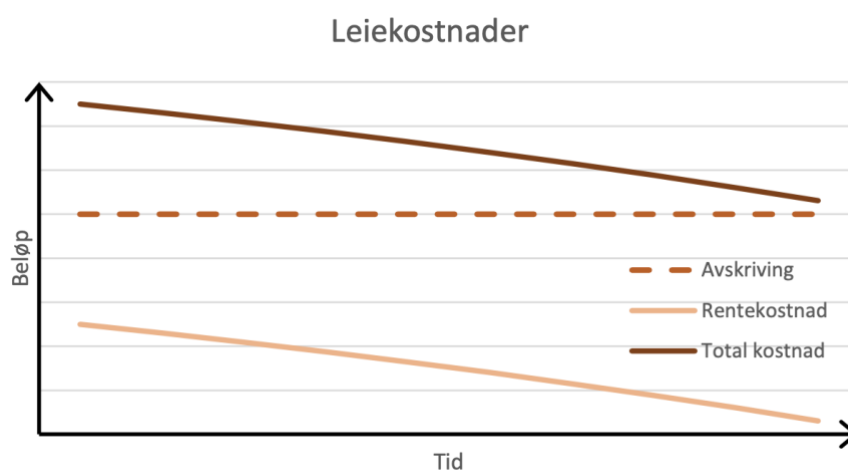
Som tidligere nevnt var en av de viktigste endringene i IFRS 16 knyttet til sammenlignbarhet å fjerne den todelt modellen for å hindre strategiske tilpasninger relatert til operasjonelle leieavtaler. For en portefølje av leieavtaler hevder IASB at IFRS 16 gir bedre informasjon relatert til blant annet endringer i lengden på leieforhold. Operasjonelle leieavtaler ble i IAS 17 ikke balanseført og endringer som førte til forlengelse eller forkortelse av leieforholdet ble ikke reflektert i regnskapet foruten i notene. Dette står i kontrast til IFRS 16 hvor slike endringer er synlig i balansen. IASB var klar over at forenklingene til variable leiebetalinger og opsjoner kunne redusere sammenlignbarheten mellom to økonomisk like leieavtaler, men så på det som viktigere at leieavtalene reflekterer selskapenes fleksibilitet i tillegg til redusert kompleksitet som forenklingene medfører (IASB, 2016a).

IASB var tydelig på at variable leiebetalinger ikke skulle inngå i leieforpliktelsen og pekte på at det er en reell forskjell mellom faste- og variable leiebetalinger som for eksempel avhenger av salg. For variable leiebetalinger som er knyttet til salg vil for eksempel en nedgang i økonomien kunne føre til lavere leiebetalinger i forhold til faste. For opsjoner var IASB klar på at opsjoner gir en fleksibilitet i forhold til uoppsigelige leieavtaler. For eksempel vil et selskap med en leieavtale på fire år med en forlengelsesopsjon på fire år ha en fleksibilitet til å avbryte leieavtalen etter fire år sammenlignet med et selskap som har uoppsigelig leieavtale på

åtte år. Denne fleksibiliteten ønsket IASB skulle reflekteres i regnskapet og regelen ble derfor at kun opsjoner som selskapet vurderer som rimelig sikkert å utøve skulle inkluderes og behandles på samme måte som en uoppsigelig leieavtale (IASB, 2016a).

2.9 Front loading

Et konsept som kan oppstå ved å kapitalisere tilnærmet alle leieavtaler etter IFRS 16 er «front loading» (PwC, 2016). Kostnadsmønsteret for en enkel avtale vil være høyere i starten av leieperioden fordi renteelementet vil være stort. Rentekostnadene vil deretter være fallende samtidig som avskrivningene er konstante, slik at kostnadsmønsteret for en enkel leieavtale vil være fallende over tid slik som er vist i figur 2. Dette vil påvirke bunnlinjen til selskap i form av et dårligere resultat de første årene og bedre resultat mot slutten av leieperioden sammenlignet med å behandle leieavtalen som en lineær kostnad (BDO, 2018). Effekten av front loading vil i tillegg til gjennomsnittlig leieperiode avhenge av diskonteringsrenten da en høyere diskonteringsrente øker rentekostnaden relativt til avskrivninger.

Figur 2: Viser kostnadsmønsteret for en enkel leieavtale. Hentet fra PwC (2016).

For et selskap som har en portefølje av leieavtaler vil ikke nødvendigvis porteføljens kostnadsprofil være fallende. Dersom selskapet har en moden portefølje, det vil si at porteføljen av leieavtaler har en gjennomsnittlig alder på 50 % hvor like mange leieavtaler er i tidlig som sen fase, vil det ikke være noe front loading effekt (Deloitte, 2016). På den andre siden vil et selskap som er i vekst eller som nylig har byttet fra eie til leie, ha en portefølje som er i tidlig fase og følgelig få en front loading effekt som reduserer resultatet (The Footnotes Analyst, 2021). Modenheten til porteføljen av leieavtaler har derfor betydning for front loading effekten selskap har ved å implementere og nå operere med IFRS 16.

3 Teori

3.1 EBITDA

EBITDA er et vanlig mål på selskaps lønnsomhet og uttrykker resultat før renter, skatt og avskrivninger. Flere analytikere bruker det som en proxy for kontantstrøm fra drift (Brockman og Russell, 2012). EBITDA inngår også i markedsbaserte verdsettelsesmetoder hvor man tar utgangspunkt i multipler som hjelpemiddel for å sammenligne selskap (Koller et al., 2020). Da multipler er relative tall måler de verdsettelsen til et selskap opp mot et annet (Koller et al., 2005). Damodaran (2006) undersøkte 550 equity research reports og fant at bruk av sammenlignbare multipler som EV/EBITDA og P/E brukes nærmere ti ganger så ofte som verdsettelsesmetoder basert på diskontert kontantstrømsanalyser. Finnerty og Emery (2004) bemerker at EBITDA er det mest aksepterte prestasjonsmålet å basere seg på ved bruk av verdsettelsesmultipler.

EBITDA har flere funksjoner og er et måltall som er godt forankret i markedet. Som følge av IFRS 16 endres EBITDA da majoriteten av kostnadene knyttet til leasing holdes utenfor. IASB (2016a) har presentert forventet endring i EBITDA ved implementering av IFRS 16 og kan ses i tabell 1. Brukerne av regnskap må derfor tilpasse anvendelsen av EBITDA etter IFRS 16.

Industri	EBITDA (i millioner, USD)	
	IAS 17	IFRS 16
Fly	51 624	73 849
Retail	270 403	347 716
Reise og fritid	50 299	63 279
Transport	71 177	87 580
Telekom	399 328	434 452
Energi	688 370	745 273
Media	118 156	128 959
Distribusjon	29 350	35 047
IT	298 655	312 392
Helse	254 616	265 181
Andre	1 162 512	1 228 643
Totalt	3 394 490	3 722 371

Tabell 1: Tall hentet fra IASB (2016a). Viser gjennomsnittlig påvirkning på EBITDA per bransje i USD som følge av IFRS 16.

3.2 Key performance indicators (KPI)

Et av de mest anerkjente og anvendte verktøy for prestasjonsledelse er bruk av key performance indicators (KPIer) (Strelnik et al., 2015). KPIer er et kvantifiserbart hjelpemiddel som har til hensikt å måle prestasjon internt i selskap og kan ta utgangspunkt både i finansielle og ikke-finansielle måltall (Dolence og Norris, 1994). Marr (2012) poengterer at KPIer burde være unike og tilpasset egen organisasjon og marked som selskapet befinner seg i. Videre er KPI ofte koblet opp mot balansert målstyring hvor det kan sees på som en operasjonalisering av kritiske suksessfaktorer (KSF) og som indikerer hvordan man har prestert (Parmenter, 2015). Som følge av at IFRS 16 har en regnskapsmessig påvirkning vil bare de finansielle KPIene bli direkte berørt. Av den grunn vil denne masteroppgaven undersøke finansielle KPIer ved datainnsamling og analyse.

En rekke forskning har basert på ulike metoder undersøkt hvilke effekter kapitalisering av operasjonelle leieavtaler vil ha på selskap sine finansielle KPIer (Bennett og Bradbury, 2003; Fülbier et al., 2017; Singh, 2011). En gjenganger fra studiene er at leverage og EBITDA øker mens return on asset (ROA) reduseres. IASB (2016a) har også undersøkt og presentert forventede effekter, og et utvalg av disse er presentert i tabell 2. En av effektene som presenteres er en økning i EBITDA. Som følge av at leiekostnaden splittes i renter og avskrivninger, utelukkes hele leiekostnaden fra resultatmålet. En annen effekt ved balanseføring er økning i eiendeler og gjeld mot en forventet reduksjon i egenkapital som beskrevet i avsnitt 2.7.4. Konsekvensen av dette er økt gjeldsgrad i tillegg til redusert likviditetsgrad 1 og egenkapitalandel. For kontantstrøm blir netto kontantstrøm uendret, men ved å behandle alle leieavtaler som finansielle øker operasjonell kontantstrøm mot en reduksjon i finansiell kontantstrøm. Det er også en rekke KPIer som ROCE, ROE, EPS og EBITDA/Gjeld hvor endringen avhenger av karakteristikkene ved selskapets portefølje av leieavtaler.

Øker	Reduseres	Endres +/-
EBITDA	Kapitalens omløpshastighet	ROCE
Operasjonell kontantstrøm	Likviditetsgrad 1	ROE
Gjeldsgrad	Finansiell kontantstrøm	EPS
	Egenkapitalandel	EBITDA/Gjeld

Tabell 2: Oversikt over hvordan måltall endres som følge av IFRS 16.

3.3 Covenants

Covenants defineres som nøkkeltall eller andre forhold som virksomheten må overholde når selskapet inngår låneavtaler med banker og andre finansielle aktører (PwC, 2016). Et av hovedargumentene som ble brukt mot IFRS 16 var at balanseføring av leieavtaler kunne ha negative økonomiske konsekvenser på selskapenes finansielle måltall som blir brukt som covenants (Beattie et al., 1998; Cornaggia et al., 2013). Eisfeldt og Rampini (2009) hevder at selskapene som har mange økonomiske begrensninger vil få størst utfordringer med IFRS 16 og peker på at det ofte er disse selskapene som inngår flest operasjonelle leieavtaler og dermed vil få den største negative effekten på de finansielle måltallene. Et interessant funn gjort av Paik et al. (2015) er at selskap som har mange operasjonelle leieavtaler valgte i større grad å bruke tall fra resultatregnskapet fremfor balanseregnskapet som mål på sine covenants, sammenlignet med selskaper som har lite operasjonelle leieavtaler. Paik et al. argumenterer for at det er en indikasjon på at covenantene til selskapene kan være påvirket av om de har mye operasjonelle eller finansielle leieavtaler.

Dersom det eksisterer en kredittrating på selskaper, tar bankene utgangspunkt i denne ratingen ved fastsettelse av lånerenten (Stancheva-Todorova og Velinova-Sokolova, 2019). Kredittratingselskaperne var tidligere klar over at en rekke selskaper som rapporterte etter IAS 17 hadde en betydelig mengde operasjonelle ikke-balanseførte leieavtaler. I slike tilfeller justerte kredittratingselskaperne for leieavtaler som ikke var balanseført (Altamuro et al., 2014). Hvis dette er tilfelle skal ikke implementeringen av IFRS 16 påvirke kredittratingen eller lånerenten til selskapene (Stancheva-Todorova og Velinova-Sokolova, 2019).

Selv om kredittratingselskaper, analytikere og investorer valgte å gjøre egne justeringer under IAS 17 for å ta hensyn til operasjonelle leieavtaler, har forskning vist sprikende resultater knyttet til hvorvidt korrigeringer av operasjonelle leieavtaler vektlegges på lik linje med allerede balanseførte finansielle leieavtaler i det offisielle regnskapet. Lim et al. (2017) finner i sin studie, resultater for at kredittmarkedene vektlegger operasjonelle leieavtaler mindre i forhold til balanseført gjeld i sin kredittvurdering og beregning av lånekostnad. Sengupta og Wang (2011) finner derimot ingen forskjell i hvordan kredittmarkedet priser inn risikoen for operasjonelle ikke-balanseførte leieavtaler kontra balanseførte finansielle leieavtaler. Resultater fra eksperimentelle studier viser på sin side motsigende funn og konkluderer med at investorer og långivere forholder seg forskjellig til operasjonelle leieavtaler som bare er synlige i notene i forhold til finansielle leieavtaler (Hales et al., 2012; Nelson og Tayler, 2007).

Forskning utført av Nelson og Tayler (2007) konkluderer med at operasjonelle leieavtaler vektlegges mer enn finansielle leieavtaler, og konkluderer med at aktøren som har gjort egne justeringer for å inkludere operasjonelle leieavtaler vil overvurdere viktigheten av eget arbeid. Dette fenomenet beskriver Giner og Pardo (2018) som en slags bias.

IASB (2016a) hevder IFRS 16 i utgangspunktet ikke skal påvirke selskapenes lånekostnad fordi långivere tidligere har priset inn risikoen for operasjonelle leieavtaler. Dersom selskap opplever økt lånekostnad etter implementeringen av IFRS 16, har IASB uttalt at det vil være et resultat av bedre beslutningstaking fra långivers side og et direkte resultat av mer transparente regnskaper knyttet til selskapers forpliktelser. I likhet med PwC (2016) utelukker dermed ikke IASB at standarden vil påvirke selskap knyttet til lån, men argumentet er at det i så fall vil være positivt fordi det er et resultat av mer transparente regnskaper.

3.4 Principal-agent

Watts og Zimmerman (1978) hevder at en av funksjonene til den finansielle rapporteringen er å få ledelsen til å handle i aksjonærenes interesser. Et scenario hvor ledelsen og aksjonærene har ulike interesser kan beskrives som et prinsipal-agent problem. Prinsipal-agent teorien er en teori som beskriver problemer som kan oppstå mellom en prinsipal og en agent med ulike interesser og hvor prinsipalen ikke kan bekrefte hva agenten faktisk gjør (Magli et al., 2018). For eksempel kan aksjonærene og ledelsen i et selskap ha ulike interesser, der ledelsen kan være opptatt av kortsiktig profitt for å oppnå bonus, på bekostning av aksjonærenes interesser om langsiktig verdiskaping. Brown (2011) hevder i sin artikkel at gode regnskapsstandarder løser en rekke prinsipal-agent problemer i velutviklede kapitalmarkeder. Han viser til at det eksisterer en informasjonsasymmetri mellom ledelsen og aksjonærene, og at uniforme regnskap- og revisjonsstandarder løser store prinsipal-agent problemer til relativt lave kostnader. For at regnskapsstandardene skal løse slike prinsipal-agent problemer må standardene være gode og mest mulig i tråd med målsettingene til IASB. En vellykket endring av eksisterende standarder, enten i form av mindre justeringer eller utskiftning vil kunne forbedre selskapenes agent-prinsipal problemer.

3.5 Bonus

Resultatbasert lønn/bonus er en form for belønningsmekanisme som er utbredt og som selskaper opererer med på ulike nivå i organisasjonen. Basert på økonomisk teori skal økonomiske insentiver endre atferd, men hvorvidt effekten er positiv eller negativ mener

Holmstrom og Milgrom (1991) avhenger av hvordan ordningen er utformet og om det eksisterer måleproblemer. Bonusordninger kan relateres til prinsipal-agent teorien hvor prinsipalen bruker bonuser for å motivere agenten til å arbeide etter prinsipalens ønske (Ross, 1973). Bragelien (2018) konkluderer med at bonusordninger brukes av mange bedrifter og mener det i seg selv kan være en indikasjon på at bonusordninger er et effektivt styringsverktøy. Som en direkte respons til Bragelien sin fagartikkel hevder Kuvaas (2019) at det forskningsmessig ikke er mulig å si noe om sammenhengen mellom lønn og prestasjoner på et generelt og riktig grunnlag.

Finansielle mål har historisk vært den mest brukte metoden for å måle ansattes prestasjon i bonusordninger (Ittner et al., 1997). Finansielle mål kan både være absolutte og relative. Absolutte mål leses direkte fra regnskapet mens relative beregnes basert på tallene i regnskapet. Eksempel på mål som brukes for å måle prestasjonen til topp- og mellomledere er blant annet salgsinntekt, EBIT, EBITDA, NOPAT og resultat (Petersen og Plenborg, 2012). I tillegg til absolutte mål er return on invested capital (ROIC), return on equity (ROE) og economic value added (EVA) eksempel på relative mål som blir hyppig brukt. Petersen og Plenborg (2012) hevder at en av fordelene med relative måltall utpeker seg ved implementering av en ny standard fordi måltallet kan ha begrenset endring da både teller og nevner endres tilnærmet like mye. Således vil ikke IFRS 16 påvirke relative måltall i like stor grad som absolutte, og for noen av måltallene vil ikke standarden ha noen påvirkning i det hele tatt. Joos og Leung (2013) har i sin forskning funnet en sammenheng med at selskap som har en positiv holdning til en regnskapsendring og som opplever den som verdiskapende, i større grad vil inkludere endringen i sitt bonusprogram.

4 Metode

4.1 Forskningsdesign

Det overordnede målet med masteroppgaven er å øke forståelsen og informasjonen om hvordan selskap opplever og forholder seg til IFRS 16 internt. Den skal belyse hvilke utfordringer selskap møter ved implementering, integrering og anvendelse av IFRS 16. Som følge av lite forskning om hvordan selskapene opplever og har tilpasset seg til den nye standarden vil vi gjennomføre intervju for å besvare problemstillingen. Derfor vil et eksplorativt design med kvalitativ tilnærming gi en god fleksibilitet til å undersøke bredt og tilpasse intervjuene underveis i prosessen når mer informasjon kommer til lys (Jacobsen, 2015).

Videre vil vi anvende en kombinasjon av induktiv og deduktiv tilnærming. Det kommer av at vi ønsker både å øke forståelsen knyttet til litteraturen og samtidig fylle på med ny innsikt som kan bidra til forskningsfeltet. Deduktiv tilnærming brukes når forskning tar utgangspunkt i en teori og har til formål å teste denne (Saunders et al., 2019). Litteraturen baserer seg i stor grad på eksterne analyser av regnskap som kan hjelpe oss å trekke teorier om hvordan selskap er påvirket. Vi vil derfor gjennomføre dybdeintervju som kan bekrefte eller avkrefte disse hypotesene. På den andre siden starter induktiv tilnærming med å samle data og se etter sammenhenger og fenomener for så å utvikle en teori (Saunders et al., 2019). Ved hjelp av et eksplorativt design forventer vi å finne ny informasjon som kan bidra til teori da litteraturen i liten grad har undersøkt hvordan selskap integrerer IFRS 16 i deres egne prosesser og hvordan de har blitt påvirket internt. Denne oppgaven anvender både induktiv og deduktiv metode og kan følgelig assosieres med en abduktiv tilnærming (Saunders et al., 2019).

4.2 Forskningens mål og strategi

Forskningens strategi er planen for hvordan man skal besvare problemstillingen og nå målet på en måte som følger forskningsdesignet. I tillegg burde også tilgang til kilder og tilgjengelighet vektlegges i valg av strategi. (Saunders et al., 2019).

For det første er målet å forbedre akademisk forskning knyttet til effekten av IFRS 16 og dens påvirkning på selskap. Vi mener det er manglende forskning som ser på interne effekter av IFRS 16 og hvordan selskap faktisk forholder seg til den nye endringen, noe vi gir innsikt i. Funnene kan være viktig for å øke forståelsen av regnskap og illustrerer hvilke holdninger og valg selskap gjør i lys av de skjønsmessige vurderingene tilknyttet IFRS 16.

For å besvare problemstillingen har vi valgt et intensivt opplegg med mange variabler og få undersøkelsesenheter. Denne strategien gir muligheter til å erverve ny kunnskap om noe som var lite kjent fra før (Jacobsen, 2015). Det som gir rom for denne typen opplegg er tilgang til intervju med ansatte med høy kompetanse og som er ansvarlig for inkorporeringen av den nye standarden. Holdninger, tanker og vurderinger blir studert ved hjelp av semistrukturerte intervju. Dette passer bra da det gir rom for å undersøke nye fenomen etter hvert som de oppstår og som ikke var forventet på forhånd av datainnsamlingen.

4.3 Datainnsamling

4.3.1 Datakilder

Oppgaven vil basere seg på data samlet inn ved hjelp av semistrukturerte dybdeintervju. Respondentene har ulike stillinger, hvorav 7 intervju med totalt 10 respondenter har 5 stilling som konsernregnskapssjef. Utover det har resterende respondenter stilling som enten er høyere opp i organisasjonen eller er mer knyttet mot økonomistyring. I flere intervju vil det være to respondenter og da kan et bredere kunnskapsfelt dekket.

Datagrunnlaget vil bestå av både primær- og sekundærdata. Aktørene har trolig ulike momenter de mener er utfordrende og problematisk, samt ulike løsninger og fremgangsmåter til disse. Ikke minst vil respondentene være fra ulike bransjer og derav møte ulike utfordringer og bli påvirket i ulik grad. Derfor vil dybdeintervju stå sentralt for å belyse problemstillingen.

4.3.2 Utvalg

Populasjonen er stor da den består av alle selskap som rapporterer etter IFRS. I norsk sammenheng inkluderer det altså alle selskap som er børsnotert eller har obligasjoner på Oslo Børs (IFRS Foundation, u.å.-c). I tillegg har en rekke selskap frivillig valgt å rapportere etter IFRS. Ved utvalg av respondenter må vi være pragmatiske i forbindelse med masteroppgavens begrensninger i tid og omfang. Det er ikke mulig å intervjuer hele populasjonen da omfanget ville vært for stort. Likevel håper vi på å dekke de mest kritiske synspunktene og vurderingene og dermed nå det teoretiske metningspunktet.

Ved utvalg av populasjon utnytter vi den kvalitative metodens fleksibilitet ved å kombinere flere utvalgsmetoder. Først sikrer vi bredde og variasjon av respondentene. Vi undersøkte bredt og så i årsrapporter til selskaper for å se hvor mye balansen og EBITDA ble påvirket som følge av IFRS 16. Ut ifra dette fikk vi en viss oversikt over enkelte selskap som var mer og mindre

påvirket av IFRS 16. Videre undersøkte vi ulike presentasjoner av IFRS 16 effektene i årsrapportene og disse ulikhetene kom tydelig frem spesielt i 2020 rapportene. Noen presenterer en dobbelrapportering hvor fullt balanse- og resultatregnskap inklusiv og eksklusiv IFRS 16 er inkludert. Andre viser IFRS 16 effekten på en mengde nøkkeltall. Andre, igjen, har integrert IFRS 16 i alle tallene presentert og gjør ikke noe større poeng ut av det.

Videre inkorporerer vi snøballmetoden. Det hjelper oss å komme i kontakt med flere selskaper som er interessante å undersøke nærmere. På slutten av hvert intervju spør vi om respondentene kjenner til noen selskaper som vi burde ta kontakt med som kan ha relevans for undersøkelsen. Ifølge Jacobsen (2015) er denne metoden svært fruktbar for å finne ny og ukjent informasjon. I ettertid ser vi at denne metoden har hjulpet oss å finne og komme i kontakt med respondenter utenfor kategoriene vi på forhånd hadde laget. Det ga mye nyttig informasjon vi ellers ikke ville fått.

Vi benyttet karrieredagen på NHH for å få kontakt med de første respondentene. Videre kontaktet vi selskaper ved å ringe eller sende mail til ansatte i rollen som «investor relations», presenterte masteroppgaven vi jobbet med og ba om henvisning til noen internt i selskapet med høy kompetanse og erfaring med implementeringen av IFRS 16. Det var også noen respondenter som ga oss kontaktinformasjon til andre vi burde gjennomføre intervju med. Det var høy svarprosent og de fleste var interessert i å snakke med oss. Vi var i kontakt med 10 selskaper og gjennomførte 7 intervju med totalt ti respondenter. En så høy svarprosent kan indikere at selskapene og respondentene opplever forskning om IFRS 16 som veldig aktuelt og at de har lyst til å få frem deres synspunkt om standarden. Det er stor variasjon blant respondentene og de tilhører blant annet bransjer som retail, shipping samt olje og gass.

4.3.3 Kvalitative semistrukturerte intervju

Intervjuguiden besto av en liste med predefinerte temaer og spørsmål slik som foreslått av Jacobsen (2015). Intervjuene ble tilpasset respondentene basert på deres kompetanseområde. Underveis i prosessen ble vi gjort oppmerksom på flere utfordringer som var interessant å se nærmere på tilknyttet problemstillingen, og intervjuguiden ble således revidert fortløpende. Spørsmålene er i stor grad åpne slik at respondenten får rom til å fortelle sine meninger og vurderinger. Samtidig vil noen spørsmål være mer lukket og har til hensikt å teste teori og hypoteser med grunnlag i teori.

Intervjuene ble gjennomført høsten 2021. Alle intervju foruten ett, ble gjennomført digitalt med video over Microsoft Teams eller Zoom. Ett intervju ble gjennomført over telefon. Det ga både oss og respondentene en høy fleksibilitet og gjorde at vi kunne intervju respondentene uavhengig av geografisk distanse. Etter samtykke ble intervjuene tatt opp og transkribert ordrett. Det gir muligheten til å gå inn i rådata for å sjekke og kontrollere utsagn, tolkninger og liknende. Det er viktig for å kunne forsikre at vi har riktig oppfattelse og forståelse av det som blir sagt slik at dataen blir mindre påvirket av oss som forskere (Jacobsen, 2015).

4.3.4 Sekundærdata

Videre vil sekundærdata være viktig for datainnsamlingen og består i hovedsak av årsrapporter og kvartalsrapporter. Disse kan gi et inntrykk til leserne om hvordan IFRS 16 har blitt implementert og hvordan selskapene har valgt å implementere rapporteringsendringen. Samtidig er de laget for et annet formål enn hva vi undersøker i denne avhandlingen. Derfor vil vi i hovedsak basere studien på primærdata innhentet ved hjelp av intervju, men supplement av sekundærdata vil forsterke troverdigheten til funnene.

4.4 Datanalyse

Etter transkribering vil vi sitte igjen med en mengde data som utgjør grunnlag for analyse og diskusjon. I første omgang vil vi analysere linje etter linje ved å oppsummere og komprimere innholdet. Det bidrar til at vi får bedre oversikt. Videre vil dataen systematiseres og organiseres i lys av våre kommentarer for å få et overordnet system slik som anbefalt av Jacobsen (2015). Disse vil gi oversikt over temaene respondentene har snakket om. Deretter vil dataen, ved hjelp av kommentarene, fargekodes og kategoriseres i en rekke underkategorier for å sammenstille hva de ulike respondenter sier og mener angående de ulike temaene som intervjuene har vært innom.

<p>Du føler altså ikke at [Low value] har noen impact på sammenlikning av selskapene?</p>	
<p>19:54: Nei for oss har det ikke det i det hele tatt. Men klart var du retail, eller butikk eller noe med vesentlig flere med veldig korte. For oss er det bare hva enn vi greier å generere på kontoret og det er typisk bare printere. Det blir ikke i sum vesentlig.</p>	<p>Anders Ellingsen Low value påvirker ikke sammenlikning av selskap.</p>
<p>Føler du at regnskapet gir bedre informasjon nå enn før?</p>	
<p>20:40: Ja jeg vil forsiktig si det. Eneste er selvfølgelig at du tar noe ut så avskriver du det så</p>	<p>Anders Ellingsen Vil forsiktig si at regnskapet gir bedre informasjon nå enn før.</p>
<p>kommer det computet interest. Klart det er vanskelig for en ikke-regnskap og ikke-økonom</p>	<p>Anders Ellingsen Vanskeligere for en ikke-økonom</p>
<p>Det kan være vanskeligere å forklare, men utover det: Ja. På min sin del går det mye på at vi har båter som var både operasjonell og eid. Det gjorde det noe mer konsistent internt.</p>	<p>Anders Ellingsen Mer konsistent med IFRS 16 da de både leaser og eier.</p>
<p>Lettere for brukere å lese regnskap: Føler du at det stemmer?</p>	
<p>21:37: Nei, det vil jeg påstå at ikke stemmer, fordi IFRS sier alltid at de skal forenkle, men når det kommer til detaljene og den spesifikke standarden så har de ikke forenklet i det hele tatt. Så det er ikke nødvendigvis det at det er noe galt med IFRS 16 som sådan, men vi ser jo</p>	<p>Anders Ellingsen Ikke lettere for brukere å lese regnskap. Mange detaljer og i sum ikke forenklet. Ikke noe galt med IFRS 16, men med store mengden styring fra IFRS med spesialregler gjør det komplisert.</p>
<p>det med analytikere at mengden av ting og spesialregler og greier de gjør blir ganske komplisert. Det i sum drar ned verdien av regnskap. Analytikerne sliter med å forstå hva vi</p>	<p>Anders Ellingsen Påvirker analytikerne negativt</p>
<p>faktisk gjør. Der er vel IFRS 16 også litt medskyldig på sett og vis med imputed interest og sånn er jo ikke helt enkelt. Jeg måtte gått noen runder med min mor for å forklare det der.</p>	<p>Anders Ellingsen Imputed interest er spesielt komplisert.</p>

Figur 3: Eksempel innledende kategorisering og analysering av data.

Det vil også dukke opp en rekke temaer som vi ikke forventet på forhånd. Disse vil bli delt inn i en overordnet «uordinær» kategori sammen med informasjon som ikke ellers lar seg definere i en av de andre eksisterende kategoriene. Den uordinære kategorien vil være omfattende og dataen vil i første omgang kategoriseres etter relevansen til vår masteroppgave. Det vil gjøre det lettere å se etter felles temaer som ulike respondenter snakker om. Deretter vil vi skape kategorier for å definere hva som blir sagt og sammenstille dette på tvers av intervju. Avslutningsvis vil dataen sammenstilles etter tre hovedkategorier: *holdning til IFRS 16*, *sammenlignbarhet* og *påvirkning internt*.

Uordnær

Minst viktig / noe irrelevant – Mindre viktig – Kanskje viktig / Nøytall – Noe viktig – Viktig

Styret Verdtsettelse Regnskapskompetanse Fremtidsutsikter EBITDA som proxy

Implementering Variable leiekontrakter Diskonteringsrenten

Viktig

Det er det akkurat vi sliter med den der samarbeidsløsningen hvor utgangspunktet i IFRS 11 på joint arrangement så har man veldig klare regler på hvordan hver part skal regnskapsføre sin andel av inntekter og kostnader, men plutselig med IFRS 16 da er det operatøren som skal ta alt. Så er det en del ~~inconsistencies~~ mellom tankegodset i joint arrangement standarden og IFRS 16 og de ~~IFRS~~ uttalelsene vi har fått derfra ikke skaper de helt gode løsningene.

2019 så var det viktig for oss å, siden vi ikke hadde retrospektiv modifisering, men modifisert retrospektiv vinkling så var det viktig for oss å ha sammenligningstall så man kunne se trenden ~~hvor~~ hvordan vi ~~performered~~

gentlig en mer byrde i form av å finne frem tall som folk forstår seg på da i form av at vi fortsatt nå tre år inn opererer i stor grad for eksterne også med tall uten IFRS 16 nettopp fordi det er så mye nærmere cash flow enn det vi har, og det er jo ikke revidert da så det er jo på en måte svakere tall sånn sett, men det er det folk ønsker å forholde seg til.

et hadde vel å gjøre med at man ville få en lavere kostnad fremover i tid så det var med gunst for oss å implementere, gi en mer fordelaktig effekt for oss.

Figur 4: Eksempel kategorisering og sammenstilling av uordnær kategori.

Anders Ellingsen

Inkonsekvent mellom IFRS 11 joint arrangement og IFRS 16. IFRS 11 har klare regler på regnskapsføring ved samarbeid, men ved IFRS 16 skal operatøren ta alt.

Hermann

Modifisert metode, men da trengte vi å vise før og etter IFRS 16 i 2019 for å kunne sammenligne

Anders Ellingsen

Full retrospektiv metode fordi det ville gi lavere kostnader fremover i tid. Ga en fordelaktig effekt i P&L etter implementering.

4.5 Forskningskvalitet / Evaluering av metodologi

Jacobsen (2015) poengterer at det er viktig å vurdere om det er sant det vi har funnet og presentert. Derfor må vi se nærmere på intern og ekstern validitet, samt reliabiliteten til oppgaven og drøfte de metodiske valgene.

Intern validitet går på om man undersøker det man har til hensikt å undersøke (Saunders et al., 2019). For det første har det vært viktig å komme i kontakt med respondenter som er direkte berørt av IFRS 16 og dernest ansatte med en høy stilling i selskapet. I fem av syv intervju har en konsernregnskapssjef vært respondent. Enkelte respondenter har stilling som vice president financial control & accounts som er en stilling over konsernregnskapssjefen. Utover det innehar andre respondenter stillinger som vice president performance management, head of consolidation and external reporting og økonomidirektør. Med det har vi kommet i kontakt med ansatte i selskap som har svært god kontroll på hvordan man har blitt påvirket internt og de har vært med på implementeringen av IFRS 16. Samtidig har vi også vært i kontakt med flere som har en stilling mer rettet mot økonomistyring og det har gitt oss nyttig supplement utover det regnskapsmessige. Videre vil anonymisering av respondentene gi friere tøyler til å snakke om deres tanker, justeringer og utfordringer i møte med den nye standarden.

Vi vil sende respondentene sitatene vi har brukt fra deres respektive intervju og inkludere konteksten disse brukes i. Dette har to formål: For det første vil det forsikre respondentene om deres anonymitet og hvordan intervjudataen brukes. Det kan bidra til å skape ytterligere tillit mellom intervjuer og respondent. For det andre vil det bidra til å styrke den interne validiteten ved at vi forsikrer at vi gir en troverdig presentasjon av data. Respondentene får anledning til å korrigere sitatene, samt gi tilbakemelding på om de kjenner seg igjen i våre tolkninger.

Det er utfordrende å generalisere funnene i oppgaven til andre bransjer eller selskap. Det kommer av at det er begrenset antall enheter spurt og et utvalg basert på snøballmetoden. Utvalget er derav ikke representativt for populasjonen. Det er høye krav for å kunne generalisere funnene (Saunders et al., 2019), men det kan likevel sannsynliggjøres at det er likheter i andre bransjer og selskap utover de vi snakket med. Dermed kan det tenkes at funnene i oppgaven kan bidra til å forklare hvilke utfordringer og vurderinger selskap i andre bransjer har møtt som følge av IFRS 16. Samtidig forsterkes troverdigheten i oppgaven ved at vi har vært i kontakt med representanter fra store selskap i norsk sammenheng. Flere av disse selskapene opererer i milliardstørrelser og sysselsetter over 10 000 ansatte.

Videre må vi vurdere om det er noen trekk ved undersøkelsen som påvirker eller har skapt resultatene vi kommer frem til (Jacobsen, 2015). For det første har vi vært konsekvent med at samme intervjuer tar styring for hvert intervju. Det forsikrer at respondentene får relativt lik stimuli. Enkelte respondenter har eksplisitt begrenset hva en har sagt som følge av at oppgaven skal publiseres. Det viser at det kan være informasjon vi ikke har fått tak i som kan være relevant til å belyse problemstillingene. Samtidig kan det også tenkes at andre har valgt å ikke dele all informasjon uten å si det eksplisitt i intervjuene. På en annen side har alle respondenter blitt gjort oppmerksom på at de til enhver tid kan trekke seg og deres uttalelser, samt får tilgang til å lese over og gjøre eventuelle endringer knyttet til deres utsagn før oppgaven leveres og publiseres. Det kan gjøre dem mer tilbøyelig til å dele sensitiv informasjon.

Vi gjennomfører intervjuene digitalt. Det gjør at respondentene er i en naturlig kontekst i intervjuet. Det kan tenkes at respondentene er mer komfortable med videointervju ettersom store deler av 2020 og 2021 har vært gjennomført via hjemmekontor. Opptak av intervjuene vil redusere slurv i nedtegning og analyse av data, og gi mulighet til å presentere ordrett hva som ble sagt i intervjuene uten at vi påvirker dataen nevneverdig. Det vil være viktig for påliteligheten til dataanalysen.

4.6 Etiske hensyn

Ved gjennomføring av studier og innsamling av data fra personer må en ta stilling til etiske retningslinjer gjennom hele prosessen (Jacobsen, 2015). Dataen baseres i hovedsak på intervju fra respondenter. De har frivillig valgt å stille til intervju for å dele både deres meninger og tid. Utover anonymisering, vil alle respondenter få tilsendt deres sitater for godkjenning før oppgaven leveres. Alle respondenter har også kontaktinformasjon til oss og kan komme med spørsmål og kommentarer både før og etter intervju. Studien er godkjent av Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) og etter endt studie vil alle personopplysninger være slettet.

5 Resultat

I denne delen vil vi presentere våre funn delt inn i tre hovedkategorier. Innledningsvis presenteres respondentenes holdning til IFRS 16. Det vil gi et innblikk til hvem som er positiv og hvem som er kritisk til IFRS 16, samt deres begrunnelse for holdningene. Det legger grunnlaget for å se hvilke utfordringer selskap har hatt med implementering av standarden. Videre ser vi nærmere på hvordan IFRS 16 har påvirket sammenlignbarheten mellom selskap, og vil vise hvorfor verdsettelse av selskap kan være vanskeligere med IFRS 16. Avslutningsvis vil vi presentere hvordan selskap har blitt påvirket internt.

Respondent	Eiendeler	Gjeld	EBITDA
1	3 %	5 %	3 %
2	45 %	99 %	42 %
3	12 %	15 %	12 %
4	38 %	87 %	–
5	81 %	120 %	139 %
6	8 %	13 %	6 %
7	11 %	17 %	85 %

Tabell 3: IFRS 16 sin påvirkning på utvalgte tall fra respondentene. Tall hentet fra respondentenes årsrapporter for 2019.

Tabell 3 viser hvordan respondentene har blitt påvirket av IFRS 16 i implementeringsåret og presenteres for å gi kontekst til hvordan selskapene har blitt berørt. Det viser at det er stor variasjon blant respondentenes endring av eiendeler og gjeld. EBITDA er presentert for å illustrere hvor stor påvirkning IFRS 16 har og at det kan komplisere bildet knyttet til prestasjonsmåling og verdsettelse.

5.1 Holdninger til IFRS 16

Etter introduksjonsspørsmål der respondentene fortalte hvem de var, deres bakgrunn og nåværende stilling i selskapet ønsket vi å få innsikt i hvilke holdninger ulike aktører har til IFRS 16 standarden. Målet var å få frem respondentenes egne tanker og meninger uten å legge føringer på hva respondentene ville trekke frem som det viktigste.

Det kommer frem av våre funn at flertallet av respondentene var kritiske til den nye standarden. Begrunnelsen til flere var en opplevelse av negativ kost-nytte verdi. Spesielt implementeringen påførte selskapene store kostnader uten at selskapene nødvendigvis opplever at det resulterte i

økt nytteverdi. Flere respondenter var også kritiske til måten IFRS 16 slår ut i regnskapene knyttet til kontantstrøm, resultat og balanse.

Jeg sliter med å se de store fordelene mot de kostnadene vi har pådratt oss. (Respondent 1a)

Jeg tror det er en god intensjon, men hvorvidt det har medført bedre regnskaper er jeg sterkt i tvil om. Det er så arbitrært hvordan leieavtaler blir reflektert i balansen. (Respondent 3)

Så hvis dere er på jakt etter noen som er positive til IFRS 16, så er ikke [retail] bransjen å gå på. (Respondent 4)

Det er jo veldig vanlig at man regner bort den effekten når man skal analysere et regnskap. Så man blåser jo bare opp balansen med [bruksrett] og leasinggjeld. Man kunne gjerne vært foruten det tenker jeg. (Respondent 5a)

Basert på våre funn tyder det på at holdningen til IFRS 16 påvirkes av hvilken bransje respondentene tilhører. Aktørene innenfor bransjene retail og oljeindustri uttrykker forståelse for at standarden kan være nødvendig i visse bransjer, men at den ikke er treffende i deres bransje. Respondent 4 opplever at standarden ikke gir noe nytteverdi for retailbransjen mens respondent 1b viser til at det eksisterer en rekke unntak og spesialtilfeller i deres bransje som kompliserer bildet.

Så den treffer veldig bredt, og så treffer den en del bransjer hvor det oppleves at det ikke har noe hensikt og det gir ikke noe verdi da, sånn egentlig, og retailbransjen er en av de bransjene. (Respondent 4)

Prinsipielt er IFRS 16 fornuftig og hvis du ser på kanskje andre bransjer som også har litt enklere leieavtaler de forholder seg til, hvor ikke alle disse unntakene er, og spesialtilfellene som vi blir eksponert for, ikke er så store og betydelige i det store bildet, så er det jo fornuftig å få disse forpliktelsene synlig i balansen. Det prinsipielle er bra og vanskelig å være uenig i, men for vår bransje sånn som det har fått utslag hos oss, og hos andre selskaper hvor effekten er så forskjellig, så er nytten av denne innføringen av IFRS 16 nok mye mindre enn det ellers er i andre bransjer. (Respondent 1b)

Respondent 6 skilte seg ut fra de andre med sin positive holdning til IFRS 16. Respondenten problematiserte skillet mellom finansiell og operasjonell leasing, som er i tråd med IASB sin

argumentasjon for å erstatte IAS 17. Respondenten forklarte at selskapet hadde en kombinasjon av leide og eide skip, og derfor ville IFRS 16 gjøre resultatregnskapet enklere.

Vi var vel sånn i utgangspunktet ganske positiv fordi i shipping så har du ofte ganske lange leieavtaler og det blir en ganske bright line mellom operasjonell og finansiell leasing. Pluss at vi har en del skip på leie og en del skip vi eier. Hvis du da ser lønnsomheten og hvordan det da går med skipet så sliter du litt med å forklare ikke-økonomene at EBITDA og cashcosten er vesentlig høyere på et leased skip – men det er bare fordi du ikke har depreciation. Vi var vel i det store og hele ganske positiv og tenkte at det kom til å gjøre P&Len litt enklere. (Respondent 6)

På tross av at flertallet av respondentene var kritiske til den nye standarden, var det en konsensus blant majoriteten av respondentene en forståelse for IASB sin intensjon med IFRS 16. Det var spesielt prinsippet om å få forpliktelsene mer synlig i balansen som aktørene hadde forståelse for.

Når det er sagt så skjønner jeg at [Selskapet] har en forpliktelse i de tilfeller hvor det foreligger en husleiekontrakt. Hvis [Selskapet] går ut av en leiekontrakt så skjønner alle at gårdeier vil få pengene sine. Sånn sett er det jo en forpliktelse. (Respondent 2b)

Hvis du tenker sånn faglig på det så tenker jeg at dette var en veldig fornuftig endring fordi det på en måte gjør at finansieringsformen til måten du bruker disse store driftsmidlene på er uavhengig av om du leier eller leaser da, så du får liksom en balanse som er lik uansett om du tar opp lån og kjøper da i vårt tilfelle et hus, eller du låner over en tidsperiode så viser du forpliktelsene dine. (Respondent 4)

IFRS har jo et balanseorientert fokus, mer verdibasert og ønsker å se på balansen. Hvilke eiendeler og gjeld har vi. Og utgangspunktet er vel at de ønsker at det skal gi et mest mulig korrekt bilde som mulig. Nå måles ikke alle eiendeler til virkelig verdi, så sånn sett har man feilet der. Men det å få inn, vise mer riktig verdi på gjelden, er egentlig bra. Så sånn sett er det i tråd med det som er IFRS tenker jeg da. (Respondent 7)

Regnskapet skal gi best mulig beslutningsinformasjon til brukerne. Hvorvidt respondentene opplever at IFRS 16 bidrar til bedre informasjon og økt nytteverdi for brukerne mener respondent 3 at: «Det kommer an på hvem du definerer som brukerne». Våre funn viser at nytteverdien for banker og kredittanalytikere kan være ulik i forhold til aksjeanalytikere og

investorer. På tross av at brukergruppene tidligere gjorde egne interne justeringer for operasjonelle leieavtaler, hevder flere respondenter at banker og kredittanalytikere kan være positive til at IFRS 16 får fram leieavtalene i balansen.

Jeg tror nok kredittanalytikere og sånn kanskje er mer for IFRS 16. Fordi du får mer gjeld opp på balansen og selskapets vurdering av forpliktelser de har påtatt seg. Det hadde du og ved den gamle standarden, for da skulle du opplyse om hva som er dine minimum commitments. Så det tok alltid kredittanalytikere inn tidligere, men nå får de litt mer, eller ganske mye mer da. (Respondent 3)

Så jeg vet ikke om det er nødvendig, det er nok en nødvendig endring i forhold til bankene tenker jeg, sånn at de får en bedre oversikt. (Respondent 7)

Fra et verdsettelsesperspektiv for investorer og aksjeanalytikere er respondentene mer skeptiske til om IFRS 16 gir økt nytteverdi. Spesielt er respondent 3 kritisk til hvordan standarden har påvirket aksjeanalytikere. Respondenten mener standarden har skapt utfordringer for aksjeanalytikere når de verdsetter deres selskap, og forteller at det spesielt er problematisk fordi aksjeanalytikere og investorer bør regnes som primærbrukerne av regnskapet.

Ser du på aksjeanalytikere så tror jeg det har blitt mye verre. Det er mye vanskeligere, og det ser vi og når de analyserer våre selskaper, så ser vi at de bommer fullstendig på hva som er [verdien], hvert fall i forhold til hva vi tror [verdien er]. Så jeg tror det har blitt mye vanskeligere for dem. (...) Jeg vil påstå at det er aksjeanalytikere og investorer som er primærbrukerne av regnskap, [de] bør hvert fall være det. (Respondent 3)

Respondent 3 følger opp med å påpeke at standarden har medført mye kostnader og setter spørsmålsteget til hvilke fordeler som har kommet ut av det fra et investor- og analytikerperspektiv. Respondent 7 ser utfordringer knyttet til hvordan IFRS 16 påvirker verdsettelse og trekker frem at det er en utfordring med å være presis i anslagene til fremtidig kontantstrøm.

Det er alltid interessant, en ting er hva produsentene mener om standarden, men har det virkelig gitt noen nytte for de som bruker det. Det er jo utrolig mye arbeid og kostnader assosiert med IFRS 16, og om det da virkelig gir noe ekstra nytte til investorer og analytikere. Og da eventuelt hva, hva er det som er fordelene? Det er jo et veldig godt spørsmål synes jeg. (Respondent 3)

Men det er jo også kanskje et spørsmål om detaljgraden, hvor nøye er man når man skal prøve å estimere en fremtidig kontantstrøm, ikke sant. Hvis du bommer veldig mye så blir jo da relevansen på den ikke så god som om du hadde truffet mer presist. Så jeg har vel et ønske om å være mer presis i anslagene og da synes jeg det blir mer komplekst og skulle jobbe med IFRS 16 i forhold til verdsettelse. (Respondent 7)

Det er ellers en konsensus blant respondentene at standarden er komplisert og følgelig kreves det mer kompetanse for å forstå regnskapet og tallene som presenteres. Noen mener det skyldes IFRS 16 og dens kompleksitet, mens andre mener det bunner ut i en sum av spesialregler som medfølger flere av IFRS standardene som kompliserer bildet. På direkte spørsmål om dette sier respondent 3 følgende:

Ja mye mer kompetent. Det er mye mer komplisert. Både [IFRS 16] og IFRS 15 har medført at regnskapet har blitt vesentlig vanskeligere å lese. Så den tanken om at du skal få mer opp i balansen som gjør det lettere å analysere selskaper, det er dessverre ikke sånn man gjør det. (Respondent 3)

Så det krever, uten tvil, det krever mer for brukeren å forstå regnskapet med IFRS 16 implementeringen. (Respondent 4)

IASB sier alltid at de skal forenkle, men når det kommer til detaljene og den spesifikke standarden så har de ikke forenklet i det hele tatt. Så det er ikke nødvendigvis det at det er noe galt med IFRS 16 som sådan, men vi ser jo fra analytikere at mengden av krav og spesialregler gjør at det blir ganske komplisert å forstå det underliggende. Det i sum drar ned verdien av regnskap. Analytikerne sliter med å forstå hva vi faktisk gjør. (Respondent 6)

5.2 Sammenligning av selskap

Som presentert i teorien åpner IFRS 16 for flere skjønnsmessige vurderinger og unntak knyttet til behandling av leieavtalene. Våre funn viser at disse gjør det vanskeligere å sammenligne selskap og krever mer regnskapskompetanse av brukerne for å forstå regnskapet. Samtidig er ikke respondentene samstemte i deres dom om sammenlignbarhet. Majoriteten opplever at det er vanskeligere å sammenligne selskap, men respondent 7 som er i en bransje hvor man både eier og leier anleggsmidler, mener IFRS 16 kan forbedre sammenligningsgrunnlaget.

Det er så arbitrært hvordan leieavtaler blir reflektert i balansen. For det første er det mange måter å inngå en leieavtale på, det er mange variabler i fastsettelse av leieperioden som slår ut ganske signifikant. Så det er hva du får opp i balansen din, blir veldig ulikt fra selskap til selskap. [Det] gir veldig lite sammenlignbarhet. (Respondent 3)

Tanken er god, men spørsmålet er om formålet oppnås med tanke på sammenlignbarhet. (Respondent 2b)

(...) jeg vil også påstå at det gjør det vanskeligere å sammenligne selskapene, basert på hvordan de inngår leiekontrakter så får de forskjellige strukturer. (Respondent 1a)

Så kan du si at du vil jo få større sammenlignbarhet mellom to selskap som uavhengig av hvordan du har skaffet skipene til eie, om du har leid dem eller eid dem. Ikke sant, så sann sett får du bedre sammenlignbarhet. (Respondent 7)

Et element er at det er vanskeligere å sammenligne selskap som følger norsk regnskapsstandard opp mot selskap som følger IFRS. Respondent 2b forteller: «*så har du utfordringen der at [Selskapet] (...) har IFRS mens [Konkurrent] har [norske regnskapsregler], og da kan du ikke sammenligne [Konkurrent] mot [Selskapet]*». Samtidig er det bare respondent 2b som har vært inne på temaet om sammenligning mellom selskap som anvender IFRS og norske regnskapsregler. Ut ifra vårt utvalg er det dermed ikke godt å si hvor aktuell den problemstillingen er.

Samtidig trekker respondentene frem ulike momenter som de mener spesielt påvirker sammenlignbarheten både generelt og mer spesifikt knyttet mot deres bransje. For det første er EBITDA-målet endret, og noen respondenter argumenterer for at det ikke kan brukes helt som før. I tillegg er det en rekke skjønnsmessige vurderinger man kan gjøre i IFRS 16 som problematiseres i ulik grad, og respondentene vurderer disse ulikt. Vi vil derfor se nærmere på disse.

5.2.1 EBITDA

EBITDA er et mye brukt måltall i næringslivet som ofte brukes på verdsettelse og inngår i mål på selskaps prestasjon. Det blir problematisert av flere respondenter at EBITDA-begrepet påvirkes i stor grad. Respondent 3 trekker frem at det er svært vanskelig å justere for leie i EBITDA etter IFRS 16 da en ekstern part ikke vet om avtaler fornyes eller ikke, og dermed har

du bare kontantstrøm for den leieperioden. De verdsetter ikke selskap etter IFRS 16 da de mener det er for vanskelig.

Det er veldig mye vanskeligere å analysere og verdsette et selskap med IFRS 16 kontra hvordan du hadde det før. For når du verdsetter et selskap ser du på cash flowen, og spesielt når du skal gjøre det fra utsiden så ser du på fremtidig cash flow, og det estimerer du som regel ut ifra en såkalt EBITDA, også gjør du noen små justeringer. Problemet er at du ofte får dobbeltregning eller ikke innregning av leiebetalingene dine, fordi du har satt opp leiebetalingene, for eksempel en syv års leieavtale, så ligger det da en leasinggjeld på syv år som du trekker ut av balansen din. Men en ekstern part vet ikke hvorvidt det er en leieavtale som skal fornyes eller ikke, så da har du bare en cash flow fra den leieavtalen på syv år fram i tid. Så hva skjer etter syv år? Du har noen leieavtaler som er fem år, syv år, ti år, femti år, ikke sant. Så å verdsette et selskap godt etter IFRS 16 er ekstremt vanskelig. Vi gjør ikke det her den dag i dag. (Respondent 3)

Respondent 4 forteller at EBITDA har fått dramatisk redusert verdi for verdsettelse i retail og at regnskapsbrukerne ikke klarer å forstå og anvende selskapets EBITDA. Respondenten mener at teori på verdsettelse basert på multipler med bruk av EBITDA har mistet all verdi. Videre påpeker respondenten at EBITDA ikke lenger er et godt mål på kontantstrøm fra drift når leiekostnadene deres holdes utenfor, og viser til at det har redusert verdi for markedsbaserte multipler ved verdsettelse.

Så hvis du ser på [Selskapet] sånn spesifikt er det fortsatt, etter et par år inn i det, ingen som helt klarer å forholde seg til den EBITDAen vi presenterer til markedet. ...

EBITDA har alltid vært et sånn resultatmål som har vært akseptert fordi det er så nærme operational cash flow, det har vært en god proxy for cash flow, og nå, for retail så fjerner du på en måte flere hundre millioner fra den cash flowen hvert kvartal, og da blir det ikke noe god proxy lenger. (...) Vi hadde en sånn workshop med [en av eirne våre], de lurer på hva slags multipler man skal bruke nå, fordi før brukte man EBITDA-multiplene nettopp fordi det var regnskapsmessig riktig, men passet veldig bra for cash flowen, men nå ser vi at det ikke passer inn i cash flowen i det hele tatt, så alt fundament og teori på verdsettelse på EBITDA-multipler er helt ut vinduet. (Respondent 4)

5.2.2 Opsjoner

Opsjoner er en av flere elementer som har blitt trukket frem som utfordrende å håndtere, samt at det utfordrer sammenligningsevnen mellom ulike selskap. For noen har opsjoner vært et lite av flere mindre forstyrrende faktorer, mens andre poengterer opsjon som en av de største utfordringene. Det påpekes også at inkludering av opsjoner vil ha en stor effekt på regnskapet.

[Opsjoner] er også en ting som skaper vanskelighet med sammenlignbarhet for da kommer man mer inn på sånne skjønnsmessige vurderinger (...) Akkurat å håndtere den er ikke den største. (Respondent 1a)

Litt av det som har vært utfordringen med IFRS 16 fra vårt ståsted er jo at du i tillegg må innregne opsjonen. (Respondent 2b)

(...) det ville hatt en ganske vesentlig effekt om vi hadde inkludert [opsjoner i balansen]. (Respondent 6)

Dette kan bekreftes fra flere respondenter da flere har ulike tilnærminger til hvordan opsjoner skal behandles i regnskapet. Respondentene 2 og 4 er i retailbransjen og leiekontraktene som aktiveres som følge av IFRS 16 er i hovedsak husleie. Samtidig har de ulik behandling av opsjonene. Respondent 2b forteller at de mest sannsynlig vil utøve opsjonen fordi det er vanskelig å si at de ikke vil bruke opsjonen frem i tid.

Så det er spesielt det med opsjoner dere er skeptisk til? (Intervjuer)

Ja for det er litt sånn, hvis du har 10 år + 10 år så skjønner alle at du må betale for de ti årene, en opsjon er jo en opsjon, men du har jo muligheten til å komme deg ut av det før opsjonen tiltar, det er en rett men ikke en plikt. Sånn sett kan du si at hvis det går mot skogen så må du ikke bruke opsjonen. (Respondent 2b)

Da er det vel basert på om dere mest sannsynlig kommer til å bruke den? (Intervjuer)

Ja og det er det som er vanskelig at hvis du har 9 år igjen av en kontrakt så er det vanskelig å si at du ikke skal bruke den. Da blir det til at den kontrakten blir med videre da. (Respondent 2b)

Respondent 4 forteller at situasjonen til selskapet var usikker i 2019 og det var dermed vanskelig å si om man skulle utøve opsjonene eller ikke. Derfor konkluderte de med å ikke aktivere noen opsjoner i balansen. Det viser at selv om to selskap er i samme bransje er det ulik

behandling av opsjonene på kontraktene basert på hvordan de anser forholdene for selskapet de er i.

For vår del var det veldig enkelt fordi det var veldig usikkert. Det ble implementert i en periode fremtiden til [Selskapet] var usikker (...) hvordan skal konsernet se ut fremover, det var vanskelig å si og dermed var det vanskelig å si at man skulle utøve noen opsjoner, så da gjorde vi heller ikke det. (Respondent 4)

Andre selskap har som hovedregel valgt å ikke inkludere opsjoner i balansen. Det argumenteres for at markedet de opererer i er for uforutsigbart og opsjoner er der for en grunn. Samtidig bemerkes det at respondenten forventer at det ikke påvirker sammenlignbarheten da det er en forventning om at andre konkurrenter i respondentens bransje har lik behandling av opsjonene.

Vi lever i en syklisk bransje hvor ting er usikkert. Jeg vil påstå at den står godt inne. Vi har sagt at en opsjon «exists for a reason» så vi tar de ikke inn som hovedregel. (...) Når du inngår en avtale og forhandler deg til en opsjon er det stort sett en god grunn til det. ...

Jeg mistenker at de aller fleste [i vår bransje] ligger litt sånn som oss. Du har ikke egentlig noe insentiv til for å ta den med (...) fordi opsjonen ligger flere år frem i tid, så du får kun en høyere gjeldsforpliktelse og ikke en høyere EBITDA. Det er alltid en risiko for at man lar ønsket resultatet påvirke skjønnsmessige vurderinger, men her tror ikke noen er så ivrig på det. Så jeg tipper de fleste gjør som oss og tenker at opsjon er en opsjon for en grunn så vi tar den ikke inn. Så kan du kanskje ha litt uklarhet når det kommer to kvartal før, ett kvartal før, men at det blir vesentlig nok til å ødelegge sammenlignbarheten? (...) Magefølelsen er vel «njei». (Respondent 6)

Likevel er det ikke nødvendigvis slik at konkurrenter har lik behandling av opsjoner. Respondent 3 forteller at de har møtt andre selskap som tolker regelverket på en annen måte enn de. Således får opsjonene ulik behandling og kan gi store forskjeller på balansen og driftsutgifter. Respondenten antyder også at det kan være en mulighet for selskap å tilpasse og tolke leiekontraktene strategisk for å unngå å balanseføre opsjonene.

Vi ser at når vi er i andre markeder og diskuterer med andre selskaper så er det noen som sier at «vi har en seks måneders kontrakt, da kan utleier si opp». Vi kan forsåvidt også gjøre det, og da har vi ikke en leieavtale [som skal balanseføres etter IFRS 16]. Så de får ingenting i balansen, mens vi sier at hvis man sier opp mister man alle

inntekter og alle økonomiske fordeler rundt det, ergo har man en penalty og vi har en syv års leieavtale. Ikke sant, så det er ganske stor forskjell på en seks måneder og en syv års leieavtale når det kommer til både [balansen] og da i resultatet, da får de det som OPEX og vi får det som avskrivninger, de får ingenting i balansen mens vi får masse gjeld i balansen. Og gjeld er noe långivere ser på, og kommer inn i vurderingen av hvor sterk balanse du har. Så det er, har du en dårlig balanse ønsker du å få ut leieavtaler mens har du en sterk balanse betyr det ikke så mye for deg. (Respondent 3)

Det flere respondenter skisserer som en utfordring er å vite når man skal balanseføre en opsjon som ikke ble balanseført ved kontraktsinngåelse. Noen forteller at de revurderer opsjonen når de nærmer seg slutten av leieperioden mens andre forteller at opsjonen blir balanseført etter kontrakten forlenges eller ved innløsning av opsjon. Respondent 4 gjør også et poeng av at selv om de har en opsjon og planlegger å bli utover opprinnelig kontraktstid, så kan de gå inn i forhandlinger med gårdeier og bli enig om en ny avtale om kontraktsforlengelse istedenfor å benytte seg av opsjonen. Med det følger en større usikkerhet rundt opsjonen. Derfor føres ikke opsjonen inn på balansen før den innløses.

Vi revurderer [opsjonen] fortløpende når vi nærmer oss slutten. (...) Men det vi ser mer og mer når vi nærmer oss slutten, og som vi ser ellers, og spesielt etter korona er dette med at vi kommer mest sannsynlig til å være i samme lokasjon, men på tross av det kommer vi ikke til å endre [regnskapsføringen av opsjonen] fordi at det er jo ikke den opsjonen vi bruker, opsjonen er jo ikke like viktig, mens vi gjør en ganske stor jobb med å reforhandle alle de kontraktene slik at det var en viktig del i form av at kontantstrømmen og alt sånt slår forskjellig utenom det opsjonen tilsier. Men vi revurderer det fortløpende basert på hvordan man er i forhandlinger og den type ting, men med en gang man får en ny signert kontrakt eller får en forlengelse av kontrakten eller at vi innløser opsjonen så går vi inn og endrer eiendelen og gjelden etter det da. (Respondent 4)

Når du kommer nærmere tidspunktet for utøvelse og da har en ide om hvorvidt du kommer til å bruke opsjonen. Utfordringa blir da at et eller annet sted mellom at du inngår avtalen og excercise opsjonen, så burde du kanskje tatt det inn i boken, fordi sannsynligheten er gått til høy. Kvartalet før vet du at skal utnytte opsjonen. (...) Vi har en rutine over det at vi går og spør og snakker med [beslutningstaker] et halvt år før

og setter det på... kall det «risk list», og tar en avsjekk med de før hvert kvartal. (...) Det kan vi gjøre fordi vi har ikke så mange [leieavtaler]. (Respondent 6)

Det kommer også frem at behandling av opsjoner kan være ulik på tvers av landegrenser. Respondent 5a forteller at de *«har ulik håndtering for eksempel i Norge og Danmark (...) Det er litt ulikt fra land til land hvordan man definerer det. Man må gjøre individuelle betraktninger»* og bekrefter at de ikke har en hovedregel for behandling av opsjoner i Norge, men heller at hver husleiekontrakt får individuell vurdering. Opsjoner er likevel bare ett av flere element som skaper støy for sammenligning av selskap.

5.2.3 Joint Arrangement

Mot slutten av hvert intervju har vi bedt om anbefalinger til hvilke selskap vi burde ta kontakt med. Flere respondenter har anbefalt at vi kommer i kontakt med selskapet tilhørende respondentene 1a og 1b. Det ble sagt blant annet: *«De har mange interessante og spesielle problemstillinger, spesielt på joint operations og hvor feil det kan slå ut. Det er ikke alt man har tenkt på når man lager en leasing standard for å si det sånn, det er mange spesielle problemstillinger som slår veldig rart ut»*, noe også respondentene 1a og 1b kommer inn på i intervjuet. De skisserer behandlingen av operasjoner med delt eierskap som en av de større svakhetene med IFRS 16 da det kan vesentlig redusere sammenlignbarhetsevnen og informasjonen presentert i regnskap.

Respondentene 1a og 1b er i en kapitalintensiv bransje hvor de *«driver mye med risikodeling»* (Respondent 1a) og poengterer at den norske stat *«ønsker ikke en part som tar 100 % av verdien [av et prosjekt], de ønsker at det deles på flere parter»* (Respondent 1a). Respondenten forteller videre at *«så kommer det jo en diskusjon om vi som operatør, hvis vi har 40 % eierandel i en lisens og er operatør, og det er vi som signerer leiekontrakten, skal vi føre opp 100 % av andelen til right-of-use og leaseforpliktelsen eller skal vi føre opp 40 prosent?»* og forteller at tidligere med IAS 17 skulle man føre opp sin proporsjonale andel. Ved vurdering sa fortolkningsorganet til IASB, IFRIC at *«her må man finne ut hvem som er primary responsible»* (Respondent 1a). Det hadde store konsekvenser for hvordan dette skulle regnskapsføres.

Det vil si at hvis du inngår en kontrakt med nåverdi 100 som du skal føre opp 100 i balansen, hvis vi har 40 % av lisensen så skal vi ikke føre opp 40 i gjeld, vi må plutselig føre opp 100. Vi må også ta å føre opp 100 % av avskrivningene og ja vi får jo dekket 60

% av kostnadene fra våre partnere, hva skal vi gjøre med den biten? Nei den må vi ta som inntekt. Dermed får vi en veldig oppgrossing av inntektene våre som er da nullmargininntekter som blåser opp inntektene. Så får vi økte OPEXer, for vi må ta avskrivinger og rentekostnader også på vegne av partnerenes andel. (...) Så er det på enkelte områder vi kan si at «jo du kan definere lisensen som primary responsible og sånn sett få prorataen» men på mange geografiske lokasjoner så ender vi med den situasjonen at den som er operatør plutselig må bære gjeldsforpliktelsen for hele lisensen. (Respondent 1a)

En stor utfordring for sammenlignbarhet er at det er ulik behandling basert på hvor i verden man driver aktivitet. Det kan også føre til ulik behandling av kostnader til to ellers like selskap. I Norge er det tydelig at en operatør handler på vegne av lisenshaver og en blir dermed ikke primary responsible. Da kan man føre opp sin andel av forpliktelsen. Det er ikke like tydelig i andre land. I land hvor respondentene 1a og 1b sitt selskap vurderes til å være primary responsible som følge av å være operatør, fører det også til at hele prosjektets avskrivinger, inntekter og kostnader går via dem, selv om de ikke eier hele prosjektet. Det gir et misvisende bilde over faktiske inntekter og kostnader.

Sånn sett ble vi litt reddet der av det norske regimet på norsk sokkel hvor det er så tydelig at en operatør handler på vegne av lisensen. Iallfall på de store leiekontraktene, at vi endte opp med å kunne ta kun pro rata-andel, men på veldig mye av de fellesanskaffelsene hvor vi som operatør bruker stordriftsfordeler til å dekke ting som skal gå på å dekke flere ting, endte det opp med at det var vi som var det og endte da opp med denne gross-up effekten. ...

La meg ta et eksempel nå, typisk i vår bransje har vi en 40 % andel på norsk sokkel som operatør, så ja her basert på regelverket kan vi kun ta 40 % av forpliktelsen fordi det er lisenshaver som er primary responsible. Men så har vi en tilsvarende rigg vi leier inn på Gulf of Mexico som sier at «nei her er det operatøren som må være og her må vi ta inn 100 % av leaseforpliktelsen». Plutselig blir det avhengig av hvor du er hen i verden, hvor er du operatør og hvor er du kun partner. (...) hvis du har en 70 % partner og en 30 %, kan han 70 % partneren vise 100 % gjeld mens 30 % partneren viser 0. (Respondent 1a)

5.2.4 Variable leiekontrakter

Et annet moment er at ulik grad av variable leiekontrakter kan påvirke sammenlignbarheten mellom selskap. Dette kapittelet vil fokusere på variable leiekontrakter som ikke følger en indeks eller rente. Det kommer av at disse variable leiekontraktene ikke skal balanseføres etter IFRS 16. Noen respondenter mener det gir en svakere fremstilling å ikke inkludere variable leieavtaler, og etterspør en mer konsekvent regel for behandling av leieavtaler. Argumentet bunner ut i at man burde inkludere alt av leieavtaler og være konsekvent. Ved å gi unntak til variable leieavtaler kan sammenlignbarheten mellom to selskap bli svekket da to ellers like selskap kan fremstå svært ulike basert på graden av variabilitet knyttet til leieavtalene deres.

Så det er også ting som bidrar til at denne standarden har økt kompleksiteten faktisk for å sammenligne selskaper. For du kan fremdeles ikke sammenligne selskaper for det går helt avhengig av på, ja i hvilken grad har du leiekontrakter med variable elementer og hva er regnskapspolicyen din på behandlingen av de elementene. ...

*Sammensetning av [Joint Arrangements] pluss grad av bruk av variabilitet i leiekontraktene dine, så kan det være **store** (respondenten la trykk, vår anmerkning) forskjeller hvordan to i utgangspunktet identiske selskaper håndterer det. (Respondent 1a).*

Respondent 7 forteller at de har flere typer variable leiekontrakter. Sett i lys av respondent 1a sin uttalelse kan det hjelpe med å forklare hvordan kontraktsinngåelse kan påvirke sammenlignbarheten. De har blant annet «pool distribution» hvor de samarbeider med et annet selskap og deler profitten seg imellom. Som pool manager kontrollerer de alle skipene som inngår i samseilingsmønsteret. Skipene de leier av det andre selskapet skal i utgangspunktet balanseføres etter IFRS 16, men fordi leien er fullt ut variabel skal leien av skipene bare resultatføres.

Vi har jo mange eksterne pooler, og det betyr egentlig at [Selskapet], altså si at vi har ti skip som er av en viss størrelse og så har vi en ekstern part, et selskap som ikke er [eid av Selskapet] har ti skip. Og så blir vi enige om at de skipene skal inngå i et samseilings mønster, og så skal vi dele overskuddet på dem. Og det er en form for variabel leie hvor hele leien er variabel, og da har vi, altså sånne skip har definisjon innenfor IFRS 16, den IFRS 16 standarden fordi det er vi som pool manager som kontrollerer skipet, men leien er fullt ut variabel så det er egentlig null å diskontere

---

med en rente, og da blir det null i balansen også. Så det er ett variabelt element og i vårt regnskap kaller vi det for pool distribution. (Respondent 7)

Andre typer variable leieavtaler respondent 7 inngår kan være profittdeling. Da leier de skip for et bestemt beløp. Dersom selskapet får inntekt over en viss størrelse per skip, skal profitten deles med utleier av skipene. Ved en slik avtale vil det variable elementet holdes utenfor. I respondent 7 sitt eksempel vil merkostnaden ved leie som følge av god inntjening ikke balanseføres og avskrives, men heller gå direkte på resultatoppstillingen.

Og så er det andre elementer som kan være, at hvis du har såkalt profit-split, det vil si at vi leier inn et skip for 10 000 dollar dagen, men hvis inntjeningen på det er over 20 000 så skal vi betale 2000 ekstra i leie. Da vil også det elementet være en såkalt variabel leie som blir kostnadsført i resultatregnskapet. (Respondent 7)

Respondent 1a er den som har gjort størst poeng av utfordringen med variable leieavtaler etter IFRS 16. De har leieavtaler med store variable elementer. Det skyldes blant annet risikodeling og insentivordninger. Når det variable elementet skilles ut fra leieavtalen kan det følgelig være signifikante andeler av et prosjekt som ikke blir vist på balansen, og kan gi en skjev og inkonsekvent fremstilling av leieavtalene.

Hele poenget med standarden var at vi skulle få med alle leieavtaler. Da har du et fullstendig kostnadsbilde. Og så ser vi på: «hva slags avtaler er det vi har og hvordan ble de inngått». Et av de store unntakene i standarden var jo på variable leieavtaler som ikke er knyttet til en indeks eller rate. Så hadde man: «skal man behandle dem som før eller skal du ta det inn som en del av leien». Vi har en policy på at de variable blir behandlet som før, de blir kostnadsført. Så det er kun det faste elementet som er en del av det som skal balanseføres. Det er ingen tvil om at på mange av våre store leieavtaler – særlig på rigg siden – så er det store variable elementer. Det er også knyttet til risikodeling og insentivordninger. Sønn sett bidrar det til å forstyrre bildet litt når man skal se på utvikling av KPI: Hvis du har en som bare «her har du en fast dag-rate», 100 % inn i balanse, «nei her har du en annen hvor du har mye større variabilitet i hvordan raten blir beregnet» så er det plutselig bare deler av det som havner inn som en gjeldsforpliktelse. (Respondent 1a)

5.2.5 Diskonteringsrente

Diskonteringsrente er det siste elementet vi fokuserer på som kan skape støy for sammenlignbarheten mellom selskap da den fastsettes basert på skjønn. En respondent forteller at *«Diskonteringsrenta er så uvesentlig i seg selv kan du si, hvert fall i dagens rentemarked. Den slår ikke så voldsomt mye»*. Ikke alle er like enig. Respondent 6 ble konfrontert med en respondents holdning om at diskonteringsrenten var av lite betydning og sa: *«Jeg tipper at den som sa det der kom fra et ganske stort selskap med høy kredittrating. Men for de selskapene som opererer med høyere risiko og litt høyere finanskostnad så er det fortsatt relevant. Og det er mange av selskapene på børsen»*.

Respondent 2b påpeker også at diskonteringsrenten har påvirkningskraft: *«med 19 milliarder har det litt å si om du bruker 3 % eller 6 % i diskonteringsrente»*. Samtidig etterspør respondenten mer veiledning for fastsettelse av diskonteringsrenten: *«Du måtte sette diskonteringsrenten sjøl. Det var veldig lite retningslinjer å gå etter, lite styring»*.

5.3 Påvirkning internt

IFRS 16 påvirker ikke bare presentasjonen av regnskap utad, men har også påvirket selskap internt på en rekke måter. For det første viser funnene våre at selskap har ulik grad av integrering av IFRS 16 internt og følgelig påvirkes de ulikt. Noen ekskluderer alle IFRS 16 effektene, mens andre inkluderer de i måling av KPIer og prosjekt. Implementeringen har også medført store kostnader for flere av respondentene.

5.3.1 KPI

KPIer indikerer hvordan selskap har prestert, og selskapene fastsetter selv hvilke de ønsker å bruke. Da IFRS 16 er en ren regnskapsendring vil bare finansielle KPIer påvirkes. Derfor setter vi søkelysene på finansielle KPIer, selv om det bare er et av flere element ved fastsettelse og bruk av KPI.

Våre funn viser at selskapene i hovedsak benytter seg av to ulike metoder for å håndtere KPIene relatert til IFRS 16. Flertallet av respondentene ekskluderer IFRS 16 i KPIene og blir følgelig ikke påvirket av IFRS 16 annet enn ekstrajobben selskapet har i forbindelse med å skille ut IFRS 16 effektene.

Når vi viser nøkkeltallene våre, er dette eks. IFRS 16 effekter. (Respondent 2b)

Det man ser på av KPI sånn sett er EBITDA eksklusiv IFRS 16. (Respondent 4)

Alle [KPIene] er before impact of IFRS 16 (Respondent 5b)

EBITDA fremstår som den mest brukte KPIen som flertallet av respondentene opererer med. For flere av selskapene har spesielt EBITDA-målet hatt en kraftig forbedring etter overgangen til IFRS 16. Respondent 2b beskriver effekten som vesentlig: «*Men det var litt med at første gang vi gjorde dette i 2019 så var vi redd for at man skulle misforstå tallene når man så opp mot 2018 i og med at EBITDA ble påvirket med over 50 %*». På grunn av at IFRS 16 har ført til en vesentlig forbedring i EBITDA har de skilt ut effekten av den nye standarden for å kunne sammenligne resultat med tidligere år.

Både respondent 4 og 5b opplever at husleie er en viktig driver til resultatet. For å kunne fortsette å operere med EBITDA har derfor begge selskapene ekskludert IFRS 16 effekten for å få inn husleien som en kostnad i EBITDA-målet.

(...) vi opererer med styring av tall eksklusiv IFRS 16. Så vi opererer med vanlig husleie som en kostnad fordi det viser på en måte mer riktig kostnad mener styret og vi. (Respondent 4)

Når vi snakker om EBITDA er det før impact of IFRS 16. Husleie, det blir fryktelig teoretisk med IFRS 16. Husleiekostnadene blir en stor del av vår klubbkostnadsportefølje. Å ekskludere den husleiekostnaden og legge den til som et finanselement under EBITDA gir ikke et riktig bilde av lønnsomheten på senternivå. (Respondent 5b)

Selskapene som inkluderer IFRS 16 tallene på EBITDA-målet har valgt ulike tilnærminger. Respondent 3 viser til at selskapet styrer etter vekst og ikke absolutte tall: «*Vi har ikke noe absolutt tall som vi skal nå (...) men det er den veksten som er viktig*». Fordelen med å styre etter vekst fra ett år til et annet har vært at selskapet kun hadde behov for å korrigere for standarden i overgangsåret. Måten de løste det på var å måle eksklusiv IFRS 16 i 2019 for så å måle inklusiv i 2020: «*Nei, vi brukte jo 2019 som på en måte overgangsår, hvor vi brukte IAS 17 tall for å vise utviklingen*». For etterfølgende år eksisterer det følgelig sammenligningstall og selskapet har fullt ut integrert IFRS 16 i måltallene: «*Så når vi da hadde sammenligningstall i 2020 til 2019 så hadde vi ikke behov for å gjøre noen justeringer, for da var det presumtivistisk og epler og epler vi sammenlignet*». Samtidig er det andre som mener det er viktig å kunne ha en konsistent historie over tid og IFRS 16 gjør dette vanskeligere.

Det er også en av de der utfordringene når man får en regnskapsstandard som plutselig gir et skifte – trendskifte – i utvikling, så var det i hvert fall viktig å ha en konsistent historie over tid som gjorde at man kunne følge utvikling uten at man måtte gå inn å «ja så må du huske at dette skjedde i 2019 så du må justere for x og y». (Respondent 1a)

Respondent 6 forteller at selskapet skiller mellom håndteringen av IFRS 16 for KPIene på gjeld og resultat. Selskapet opererer med måltallet revenue – gross cash cost som respondent 6 beskriver som tilsvarende EBITDA: «ekvivalenten vi har til EBITDA er revenue – gross cash cost». På gjeld beregner selskapet KPIene eksklusiv IFRS 16 men på resultat inkluderes IFRS 16 i måltallet. For å unngå at IFRS 16 påvirket krav og forventning for å nå et budsjettert mål, økte selskapet terskelverdien tilsvarende IFRS 16 effekten på resultatmålet. Oppjusteringen er samme metode som respondent 7 beskriver for selskapets EBITDA-mål.

KPIene på gjeld og den biten ble bare justert for IFRS 16. (...) Vi har en KPI som er revenue – cash kostnader, [terskelen] ble bare økt. Hvis vi fikk en effekt på kostnader på 30 millioner, ble KPIene 30 millioner mer. (Respondent 6)

(...) da har du laget kanskje et budsjett i 2019 som viser at alt annet like, det som var 100 i 2018 er nå 170. Ikke sant, så da har du endret målet egentlig med IFRS 16 standarden også, så det er ikke sånn at du opprettholder et EBITDA-mål på 100, da må du øke det til 170 for å reflektere at du har gjort en endring i regnskapet. (Respondent 7)

For bonusmålene kombinerer selskapene finansielle og operasjonelle KPIer. For de finansielle KPIene har selskapene hatt lite utfordringer knyttet til bonus. Selskapene har håndtert endringen på samme måte som målstyringen, det vil si at noen har inkludert mens andre har ekskludert IFRS 16 effektene i bonusmålene. Noen respondenter har bedt om ytterligere anonymitet knyttet til bonus og vi viser derfor ikke til hvem som sa hva.

I [Selskapet] for det som gjelder bonusfastsettelse hvor vi har først et sett med thresholdskriterier som vi kaller det og går ut på om vi i det hele tatt skal betale bonus eller ikke. (...) der også er det en helhetsvurdering som legges til grunn. Det er også KPIer som er med i den helhetsvurderingen og det er også kontantstrøm etter skatt, kontantstrøm fra drift etter skatt, og gjeldsgrad. Gjeldsgraden her er definert før IFRS 16. Her bruker vi samme tilnærming som vi nevnte i sted med det vi kommuniserer

eksternt. Den thresholden som vi har satt på denne KPIen når det gjelder bonus har vi holdt, og så har vi sagt at vi ikke inkluderer IFRS 16 effektene.

Den avhenger av KPIene så den ble indirekte justert på samme måte som de andre, at cash flow from operations og revenue less gross cash cost som er de to bonus KPIene, ble bare justert. Targeten ble justert for IFRS 16.

Jeg føler ikke det har påvirket bonusordningene våres (...) Det er bare det at EBITDAen blir høyere i budsjettet, men det blir jo også høyere i faktisk, så sånn sett har du ingen påvirkning egentlig.

5.3.2 Prosjektmåling

IFRS 16 påvirker hvordan prosjekters lønnsomhet og prestasjon måles internt. En respondent forteller at IFRS 16 har gjort det lettere for dem da finansiering av anleggsmiddelet ikke er av betydning ved måling av prosjekt. En annen respondent forteller at de allerede gjorde liknende justeringer ved beslutningssammenhenger og at IFRS 16 dermed var mer sammenfallende med interne prosesser.

(...) det ble jo egentlig enklere og mer konsistent i form av at det ikke spiller en rolle om du har et leased eller eid skip. (respondent 6)

Når vi gjør analyser av nye investeringer (...) så har vi behandlet faste forpliktelser når vi gjør investeringsanalyser som en finansiering, behandlet det som en investering som vi gjør og legger inn de faste forpliktelsene i våre investeringsanalyser som en investeringsekvivalent da som beregnes på veldig lik måte som right-of-use assets som beskrives i IFRS 16. Så vi har egentlig tatt hensyn til denne metoden eller denne måten å se på leieforpliktelser og faste forpliktelser på, og implementert i vår måte å gjøre investeringsanalyser og i beslutningsanalyser for lenge siden. På den måten virker det konsistent med sånn som vi tenker i beslutningssammenheng. (Respondent 1b)

Samtidig er det ett unntak til standarden som kompliserer bildet når man skal måle prosjekt. Når en leieavtale er på under 12 måneder kan man velge å resultatføre den. En respondent forteller at det kan gjøre det vanskeligere å sammenligne enkelte prosjekt. Det skyldes at noen i større grad enn andre bruker båter som er innleid på kortsiktige kontrakter. Samtidig vil det medføre andre utfordringer ved å balanseføre den og respondenten mener heller ikke det er et godt alternativ.

(...) men internt i forhold til måling og måling av hvordan ting går hvor en ikke-økonom prosjektleder får en supportbåt som vi har på langsiktig kontrakt og da går det ikke inn i cash cost, men ned i avskrivninger. Den andre dagen havner den i cash for den er kortsiktig. (Respondent 6)

Hvordan har dere løst det? (Intervjuer)

Vi har vel egentlig bare vist det i prosjektrapporter internt. Du kan ikke drive å reklassifisere alt heller, så vi har bare sagt at «prosjektet her har vi en høy andel support vessels som går på OPEX, ikke avskrivninger». Der av har den skapt litt støy og vi har ikke en perfekt løsning på det for da må du inn å adjuste for det. Det er ikke så enkelt. Å ikke benytte seg av unntaket for 12 måneder ville skape helt andre utfordringer og er heller ikke så hensiktsmessig. (Respondent 6)

5.3.3 Forventninger fremover

Av respondentene som fortsatt rapporterer med og uten IFRS 16 effekter i kvartals- og årsrapporter forventer flertallet at det med tiden vil være aktuelt å gå over til å bare rapportere offisielle tall som inkluderer IFRS 16. Våre funn viser at flere respondenter har en oppfatning av at markedet foreløpig ikke er modent for bare å få presentert IFRS 16 tall og de peker på at investorer, analytikere og banker ønsker å få presentert begge størrelser. En av respondentene mener det er misvisende å presentere med og uten IFRS 16 i det offisielle regnskapet og argumenterer for at det bare er én IFRS. For å være investorvennlig presenterer selskapet derfor alternative måltall justert for IFRS 16 effekter nederst i kvartalsrapporten.

Vi har hele tiden kan du si både og, vi har jo i vår finansielle rapportering to KPIer på gjeldsgrad, en hvor vi inkluderer IFRS 16 og en hvor vi ekskluderer IFRS 16. (...) Innenfor vår industri er det fremdeles vanlig å operere med begge størrelser slik at brukerne kan vurdere det ene tallet mot det andre. (Respondent 1a)

(...) inntil videre fortsetter vi med og uten IFRS 16 inntil vi ser at det blir en forståelse i markedet for det. (Respondent 2b)

Det å presentere med og uten på tabeller og sånn blir jo veldig misvisende spør du meg fordi det er jo bare en IFRS og den inkluderer IFRS 16 (...) Så det vi gjør, hvis dere ser helt nederst i kvartalsrapporten så ser dere jo tabeller som viser både EBIT og EBITDA justert for IFRS 16 effekter i sånne [alternative performance measures] sånn at

analytikere og andre enkelt kan regne seg frem til den gamle EBITDAen og få det presentert. (Respondent 4)

Blant selskapene som ekskluderer IFRS 16 i rapporteringen til styret og ledelsen, er det blant flere en forventning om at det vil bli naturlig at selskapene går over til å bruke det offisielle regnskapet internt etter hvert som markedet begynner å operere med IFRS 16. Respondentene er likevel usikre på når dette vil være aktuelt og presiserer at deres uttalelse kun er en egen refleksjon. Samtidig er ikke respondentene samstemt.

Jeg skal være forsiktig i å spekulere om det, men det jeg nok vil kunne forvente skje fremover er at etter hvert så vil vel selskapene kanskje gå mer og mer over til å bruke tall hvor IFRS 16 er inkludert. Nå har det vært argumenter for å ikke gå over fordi vi ønsker sammenligning mot historien, og bransjen for øvrig ser ut til å fokusere mest på tall før IFRS 16, i hvert fall når de guider og snakker om forventninger fremover og sånn. Derfor har vi også valgt å gjøre det. (Respondent 1b)

(...) for vår del presenterer vi bare en pakke til styret og ledelsen og bankene og det er uten IFRS 16, og så blir det på en måte en liten add on på kvartalsrapporten. ...

Og så liker jeg å tro: vi har sterkt styre og sterk ledelse som ønsker å forholde seg til det. Etter hvert som tiden går og analytiker som blir mer og mer vant til IFRS 16 og effekten av det og som begynner å sammenligne selskaper mer på tvers uten å justere for den her, så blir ledelsen og styret etter hvert tvunget til å tenke mer og mer inkludert IFRS 16. (Respondent 4)

Jeg kan ikke se at vi kommer til å endre EBITDA-begrepet til å være med IFRS 16 med det første. (Respondent 5b)

5.3.4 Kostnad

Av respondentene vi har vært i kontakt med har alle i en eller annen form opplevd kostnader knyttet til implementeringen av IFRS 16. Interne ressurser og bruk av IT-systemer for å håndtere implementeringen har for flere vært de store kostnadskildene.

5.3.4.1 Interne prosesser

Det er en konsensus blant respondentene at interne kostnader er en av de største kostnadskildene relatert til implementeringen. Respondent 1a uttrykker blant annet at

selskapets kostnader relatert til interne prosesser var vesentlige: «Den store jobben for vår del var interne ressurser, og de var betydelige». Også respondent 2b peker på interne kostnader og beskriver spesielt prosessen med å innhente informasjon om tidligere avtaler som tidkrevende: «Vi måtte kartlegge alle kontrakter i [Selskapet]. Det tok veldig mye tid». For å implementere IFRS 16 måtte alle selskap innhente informasjon om eksisterende leieavtaler. Deretter måtte det gjøres en selvstendig vurdering av hver enkelt leieavtale, blant annet knyttet til fast og variabel leie, opsjoner, lav verdi, kort levetid og fastsettelse av diskonteringsrente. Denne prosessen beskrev flere respondenter som tid- og ressurskrevende.

Først måtte vi hente inn alle kontrakter og annen relevant informasjon. Og så måtte vi «vaske» alle disse kontraktene for å finne ut hvor en potensielt hadde en kontrakt som var påvirket av IFRS 16, og så måtte vi sette diskonteringsrente på dette. Og så måtte vi vaske ut det som kostet mindre enn 5000 dollar. (...) Det høres ikke så mye ut, men det var ganske mye. Det var ganske omfattende. (Respondent 2b)

Så det er liksom å ta stilling til (...) hvilke eiendeler skal vi ta med, aktivere, og hvilke skal vi holde utenfor. Så det er brukt veldig mye tid internt, og jeg har jobbet veldig mye med det her. Så det er utfordringen egentlig, som jeg føler vi har stått ovenfor. (Respondent 7)

Våre funn viser at IFRS 16 satte krav til opplæring på ulike nivå i organisasjonen. Flere av respondentene la vekt på at en del av implementeringskostnadene er relatert til opplæring. Ledelsen måtte få opplæring på IFRS 16 effektene og ansatte måtte få opplæring i hvordan leieavtalene skulle behandles. En del av prosessen var å etablere en policy for hvordan leieavtalene skulle behandles og denne måtte kommuniseres rundt i organisasjonen.

Det er alltid den der utfordringen når du får nye regler og plutselig får helt annen presentasjon så er det jo alltid en opplæringssesjon for at man må forstå at endrede tall er iallfall ikke på bruttostørrelser, i bunnlinja er det mindre effekt, at [styret] bare komfortabelt må forstå det regnskapet de skal godkjenne. Du må legge inn en opplæringssesjon for å skape trygghet og gi grunnlag for å kunne analysere og forstå våre resultater og balanse. ...

Ikke minst det med å få på plass rutiner, opplæring av alle ansatte i forbindelse med hvilke rutiner og prosesser har vi for å identifisere en leiekontrakt, registrere den, følge den opp i systemet. (Respondent 1a)

Først hadde vi opplæring av alle de vesentlige datterselskapene våre (...) Det var opplæring av management i konsernet og opplæring av revisjonskomite. (Respondent 3)

Mest kostnader til opplæring, men det var ikke så veldig veldig ille. (Respondent 6)

Respondentene 5a og 5b representerer det eneste selskapet som har valgt full retrospektiv metode av de vi har vært i kontakt med, og de beskriver implementeringen av IFRS 16 som «*et gigantisk prosjekt*». IASB beskrev dette som en mer arbeidskrevende metode, og respondentene er av samme oppfatning. Spesielt førte metoden til økte eksterne kostnader i form av innleide konsulenter.

Det at vi valgte en retrospektiv metode gjorde at prosjektet ble enda større enn om vi ikke hadde valgt det. Da måtte vi få eksterne konsulenter til å hjelpe oss siden det ble en veldig stor arbeidsbelastning. Prosjektet tok jo to år å bare få frem tall på dette her og få skrevet opp et memo, definere alt som skulle inn. (Respondent 5a)

Bakgrunnen for valg av full retrospektiv metode var en forventning om lavere kostnader fremover i tid i form av en mer gunstig påvirkning på resultatregnskapet. Respondent 5a forteller at «*Det hadde vel å gjøre med at man ville få en lavere kostnad fremover i tid så det var mer gunstig for oss å implementere (...) Det blir en mer fordelaktig effekt i P&L for oss nå i de årene etter implementeringen [av full retrospektiv metode]*». I ettertid er ikke respondenten overbevist om at selskapet har fått de gevinstene de hadde sett for seg, spesielt ikke i lys av de ekstra kostnadene metoden medførte.

Vi har ikke tjent så mye på det nei [latter]. Det har vel bare gitt masse administrasjon og større revisjonskostnader, større konsulentkostnader for vi måtte bruke PwC for å utføre en del av arbeidet, eller ganske mye av arbeidet. Det har ikke vært åpenbare gevinster med det her. (Respondent 5a)

5.3.4.2 IT-Systemer

Flere av respondentene har uttrykt mangel på løsninger hos systemleverandørene som en utfordring ved implementering. For noen respondenter var den største utfordringen at implementeringen ble et stort IT-prosjekt. De opplevde at det ble gitt for liten tid til å forberede seg til bruk av IFRS 16 og viser til at systemleverandører ikke hadde noen løsninger klar til bruk i 2019 eller tiden før.

Og så er det ingen tvil om at det som var utfordringen og kanskje den største utfordringen var jo fort at det går fra å være et regnskapsprosjekt til å bli et IT-prosjekt. Hvordan få dette til å fungere på daglig basis med debiten og krediten, særlig i et sånt komplisert område hvor vi er, hvor det typisk da er mye samarbeidsavtaler hvor det er noen som er direkte mot en lisens, noe er mot flere, noe av disse driftsmidlene brukes til utbyggingsaktiviteter som skal balanseføres, andre deler er ren drift. Hvor også da implementeringen var gitt såpass dårlig tid at det var ingen av de store softwarehusene – til og med SAP – som hadde noen løsninger klare for å håndtere dette (...) Policybeslutningene var en ting, men system var den store utfordringen. (Respondent 1a)

Det var mange utfordringer med det, også når det gjaldt systemleverandør, for det fantes ingen leverandør som hadde et ferdigutviklet produkt for det tidspunktet. Det ble til at man fikk ta et valg og så utviklet dem systemet samtidig som at vi jobbet frem data. (Respondent 5a)

Likevel opplever ikke alle selskapene at anskaffelse og bruk av IT-systemer har bydd på vesentlige kostnader ved implementering. Respondent 4 beskriver kostnader til IT-systemer som mindre vesentlige og viser til interne ressurser som den virkelige kostnadskilden. Med relativt få leieavtaler så ikke respondent 6 noe behov for å anskaffe noe IT-system.

I rene kroner og øre har det ikke kostet så sykt mye. Systemene vi bruker er ikke sånn superdyrt, eller modulen er vel sånn 20 000 i året, så det er ikke sånn super mye. Og så er det jo vært ganske mye tid, tid og energi da, men har ikke gått tilbake og regnet på det. (Respondent 4)

Relativt lavt, vi hadde et sentralt kontraktarkiv hvor vi kunne finne ting. Vi valgte å bare legge det i Excel fordi vi hadde rundt 100 vesentlige leieavtaler, vi kjøpte ikke noe system på det. (Respondent 6)

5.3.5 Kredittrating og covenants

Ingen av selskapene har hatt utfordringer med kredittratingen. Respondentene viser til at ratingselskapene tidligere tok høyde for både operasjonelle og finansielle leieavtaler før IFRS 16 ble implementert. Derfor hevder respondentene at implementeringen ikke har hatt noen negativ effekt på vurderingen av kredittverdigheten til selskapet. Likevel poengterer en av

respondentene at mer synlig gjeld i balansen har påvirket analytikernes vurdering, men at det ikke har slått ut negativt for deres del.

Ratingbyråene har allerede hatt en praksis for å justere for [leien] når de vurderer vår kredittverdighet, så har de vurdert også de forpliktelsene som leieavtalene eksponerer oss for. Det har de justert for allerede. Når IFRS 16 kom hadde det ingen virkning på hvordan kredittbyråene vurderte vår kredittverdighet. (Respondent 1b)

Det det har betydning for er jo hvordan kredittanalytikere og andre vurderer vår kredittverdighet når du har mer gjeld i balansen. Så det er klart at det har en innvirkning på kredittratingen til [Selskapet], men det har ikke slått ut for oss på en negativ måte. (Respondent 3)

En av respondentene peker på at markedsverdien på selskapets obligasjoner er koblet opp mot en kredittrating. Derfor kan markedsverdien til selskapets obligasjoner brukes som en proxy for kredittratingen. Respondent 7 bruker denne sammenhengen til å forklare at selskapet sannsynligvis ikke har fått en svakere rating som følge av IFRS 16.

Jeg har ikke sjekket kredittratingen vår (...) men hvis du ser på markedsverdien av bondene våres, hvis det skulle vært en indikasjon på at ratingen har svekket seg, så har ikke den svekket seg sånn nevneverdig tror jeg da. Fordi kontantstrømmen er jo helt uforandret, så om du bruker IAS 17 eller IFRS 16 så bør du komme fram til samme verdi på selskapet. Og da bør jo egentlig ikke kredittratingen endre seg fordi den skal vel ta høyde for risiko til den som låner ut penger, tenker jeg da. Men det er veldig vanskelig å få til at teorien alltid skal stemme med praksis. (Respondent 7)

I likhet med kredittrating har heller ikke covenants vært en stor utfordring for noen av selskapene. Selskapene har i hovedsak valgt to ulike tilnærminger for å rapportere covenants i etterkant av implementeringen av IFRS 16. En av tilnærmingene har vært å inkludere IFRS 16 i beregningene av covenants. Respondent 6 beskriver integreringen av IFRS 16 som uproblematisk og begrunner det med at den nye standarden har hatt en begrenset effekt på blant annet leverage ratio måltallet EBITDA/gjeld.

Det vi hadde var noen covenants som så kalt leverage ratio altså EBITDA/gjeld, men den lot vi passere. (...) Fordi leverage ratioen, der går EBITDAen opp og gjelda går opp som vil si at ratioen endrer seg ikke nødvendigvis så veldig mye. (...) Vi simulerte litt og sendte til bankene og sa «ja men se på det her ... dette er ikke vesentlig å

korrigere» og så bare lot vi det gå. (...) vi bruker de offisielle tallene og de er implementert IFRS 16 i covenants-beregningen. (Respondent 6)

Lengden på porteføljen av leieavtaler har betydning for hvorvidt måltallet påvirkes. For måltallet EBITDA/gjeld vil en portefølje bestående av svært lange leieavtaler påvirke selskapet negativt ved at gjeldseffekten er større enn EBITDA effekten. Motsatt vil en portefølje bestående av kortere leieavtaler gi en høy EBITDA effekt relativt til en liten gjeldseffekt.

Vi hadde kontrakter hvis lengde tilsa at forholdstallet beveget seg lite. Hadde du hatt veldig mye lange kontrakter så får du en veldig stor forpliktelse fordi du skal betale lenge, relativt sett til EBITDA effekten. Da vil den ratioen bli slått ganske negativt. (...) og motsatt hvis du har veldig korte kontrakter, men ikke under ett år, så vil du få veldig EBITDA effekt relativt til gjelden din som da ville gått til vår fordel. (Respondent 6)

Den andre tilnærmingen flere respondenter viser til er å ekskludere IFRS 16 i beregningen av covenants. Å ekskludere IFRS 16 er sammenfallende med det flere av selskapene gjør for intern rapportering. Ved å skille ut IFRS 16 effektene påvirkes ikke covenants av den nye standarden og selskapene kan fortsette å bruke vilkår og betingelser i eksisterende avtaler.

(...) for covenantene våre er også tall før IFRS 16 er presentert. (Respondent 4)

Den eneste endringen som har skjedd er at vi har byttet fra EBITDA i definisjonen til adjusted EBITDA before impact of IFRS 16. Vi har i alle praktiske formål ingen effekt. (Respondent 5b)

På tross av at IFRS 16 ikke har bydd på utfordringer knyttet til covenants har flere selskaper vært i forhandling og dialog med långivere. For å unngå å havne i brudd på betingelser blir det beskrevet som viktig å ha god informasjonsflyt og være tidlig ute med å kommunisere forventede effekter regnskapsendringer har. En av respondentene forklarer at de hadde avtaler med banker om at regnskapsendringer ikke skulle påvirke covenantene, men at de måtte inn i forhandlinger med obligasjonseierne hvor det ikke eksisterte lignende avtaler.

Vi hadde en runde på det i konsernet hos oss også, i tilfelle det var noen som hadde noen covenants som kunne være problematisk (...) vi var tidlig ute og informerte om effekter som potensielt kunne komme i forbindelse med IFRS 16, og det var null problem. Det gikk veldig greit det. Det er det å gå tidlig inn når det kommer sånne regnskapsendringer som på en måte slår inn på resultat eller balansen. Så er det jo viktig å ha en åpen dialog med långivere sånn at man får endret eventuelle låneavtaler

i tide, sånn at man ikke automatisk havner i brudd med lånevilkårene for da får du andre effekter på balansen og kortsiktig gjeld, for formalistisk sett så er det brutt og da må du klassifisere all gjelden din som kortsiktig. (Respondent 3)

Og så hadde vi vel noen långivere vi måtte forhandle med, typisk de som hadde vært obligasjonseiere som har, vi hadde låneavtaler med banker som sa det at en endring i regnskapsstandard ikke skulle få innvirkning på covenants men vi hadde ikke tilsvarende avtale med obligasjonseiere. Så der måtte vel en forhandling til da. (Respondent 7)

6 Diskusjon

Ved å undersøke problemstillingen «*Hvordan opplever og forholder selskap tilknyttet Oslo Børs seg til IFRS 16 internt?*» har denne masteroppgaven kommet frem til en rekke interessante funn som er verdt å trekke frem. Diskusjonen tar derfor utgangspunkt i resultatene og vil i hovedsak dreie seg om tre forskjellige temaer. Først diskuteres resultatene knyttet til respondentenes holdninger til IFRS 16. Deretter vil vi se nærmere på standardens implikasjoner på IASB sin målsetning om sammenlignbarhet. Videre vil vi redegjøre for hvordan IFRS 16 har påvirket selskap i lys av intern styring, kostnader og covenants. Avslutningsvis vil vi diskutere potensielle svakheter ved masteroppgaven med tilhørende implikasjoner disse kan ha på presenterte funn.

Tabell 3 i «resultat» viser at det er store forskjeller mellom selskap og bransjer knyttet til hvilken påvirkning IFRS 16 har hatt på balansen og resultatmål. Alle selskapene vi har vært i kontakt med har fått en økning i EBITDA, men det er store forskjeller mellom dem, hvor minste og største økning er på henholdsvis 3 % og 139 %. Våre funn samsvarer dermed med IASB (2016a) og Morales-Díaz og Zamora-Ramírez (2018) sine studier som konkluderer med at selskap som har betydelig med operasjonelle leieavtaler får en vesentlig endring i balansen og resultatmål som følge av å implementere IFRS 16.

6.1 Kritiske til IFRS 16

Våre funn viser at respondentene er enig i det prinsipielle bak å balanseføre leieforpliktelser. Samtidig er mange kritisk til IFRS 16. I tråd med Bryan et al. (2010) og Duke et al. (2009) er det naturlig at selskap som tidligere inngikk operasjonelle- fremfor finansielle leieavtaler er skeptiske til en ny standard som i hovedsak pålegger at alle leieavtaler skal balanseføres. Respondentene har allikevel interessante argumenter for hvorfor standarden er problematisk.

Et av argumentene er vurderingen av IFRS 16 fra et kost-nytte perspektiv. I motsetning til IASB (2016a) som til slutt konkluderte med at nytten av IFRS 16 ville overstige kostnaden, har respondentene et helt annet syn på standardens gevinster og kostnader. Implementeringen av IFRS 16 beskrives som tid- og ressurskrevende, men det er i hovedsak nytteverdien som kritiseres. Standarden beskrives av flere respondenter som lite eller ikke-verdiskapende fordi de hevder IFRS 16 ikke gir noe bedre beslutningsinformasjon til brukerne.

Samtidig mener flere respondenter at den nye regnskapsstandarden er veldig komplisert og at det følgelig kreves mer regnskapskompetanse for å forstå regnskapene. En respondent trekker frem at tanken til IASB om å få mest mulig i balansen ikke er til særlig hjelp ved analysering av selskap. På en annen side forteller en annen respondent at IASB er opptatt av balansestyring og på så måte treffer IFRS 16 godt. Likevel har IASB et mål om at IFRS skal gjøre det enklere for brukerne av regnskap å ta mer informerte beslutninger. Det er derfor spesielt interessant at våre funn indikerer at det kreves mer regnskapskompetanse for å forstå regnskap etter implementeringen av IFRS 16.

Et annet interessant funn er at flere respondenter hevder at ledere og aksjeanalytikere i hovedsak etterspør tall eksklusiv IFRS 16 effekten. For å være investorvennlig har flere selskap valgt å presentere tall både med og uten IFRS 16, såkalt dobbelrapportering. Samtidig har andre valgt å bare presentere EBITDA før og etter IFRS 16. Spesielt for bransjer der leie av eiendom står for majoriteten av eiendelene etter IFRS 16, viser det seg at markedet og ledere etterspør tall eksklusiv IFRS 16. I tråd med uttalelsen til en av respondentene kan det stilles spørsmålstegn knyttet til hvor stor nytteverdi standarden har når den ikke brukes over tid. Spesielt viktig er dette funnet i lys av Ball (2006) og Brown (2011) som peker på aksjonærer og ledere som primærbrukere. Dermed skal nytteverdien til disse brukerne vektlegges mest ved vurdering av nye regnskapsstandarder.

6.2 Utfordrende å sammenligne på tvers

Videre viser våre funn at det fortsatt er en del utfordringer knyttet til sammenlignbarheten mellom selskap. For det første beskrives verdsettelse ved bruk av EBITDA som nærmest en umulig oppgave. Det påpekes også at spesielt behandling av opsjoner og variable leieavtaler gjør sammenlignbarheten vanskeligere. Samtidig finner vi at regnskapene påvirkes av hvilke land selskapene opererer i. Videre kommer det frem at diskonteringsrenten har en del å si da den er basert på skjønn og kan påvirke verdiene i stor grad, spesielt for selskap som opererer med noe høy risiko og finanskostnad.

Som redegjort for i teorien er EBITDA et mye brukt tall knyttet til verdsettelse, og IFRS 16 sin påvirkning kommer tydelig frem. En respondent forteller at de mener det er for vanskelig å gjennomføre gode verdsettelse ved bruk av EBITDA etter IFRS 16. En annen opplever at brukerne ikke klarer å forstå seg på EBITDAen de presenterer etter IFRS 16. Det kommer av at flere verdsettelsesmetoder baserer seg på EBITDA, og en endring i hva som inngår i

EBITDA påvirker diskontert kontantstrømsanalyser. Det trekkes også frem utfordringer ved bruk av EBITDA i multipler for verdsettelse, hvor det eksemplifiseres med at noen analytikere ikke vet hvordan man skal forholde seg til EBITDA etter IFRS 16 endringen.

Våre funn viser at selskap har ulik praksis for behandlingen av opsjoner. Noen selskap har en policy for å ikke balanseføre opsjoner ved kontraktinngåelse fordi de er i en usikker periode eller markedet er preget av usikkerhet. Det kan følgelig være utfordrende å vite om man vil utøve opsjonen noen år i forveien. Andre forteller at de har som hovedregel å balanseføre opsjonsverdien etter IFRS 16. Det blir også skissert en tilnærming hvor noen respondenter med relativt få leieavtaler har muligheten til å gjøre individuelle betraktninger for hver leieavtale.

Vi var i kontakt med syv selskap hvorav tre selskap har husleie som en stor kostnadsdriver for deres aktiviteter. En av dem har som hovedregel å inkludere opsjonen i balanseoppstillingen da de opplever det som sannsynlig å bli værende i lokalene de leier mange år frem i tid. Den andre respondenten forteller at de ikke inkluderer opsjoner i balanseoppstillingen fordi de har en strategi om å forhandle frem en ny kontrakt med gårdeiere istedenfor å utøve opsjonene når leieavtalene nærmer seg termin. Den tredje forteller at de har ulik behandling av opsjoner mellom landene de opererer i og har ikke en hovedregel for behandling av opsjoner i Norge. Selv om selskapene opererer i ulike markeder, har de ellers noe like forutsetninger bak valg knyttet til inkludering av opsjon. Funnene viser at det er svært ulike behandlinger av opsjoner og det påvirker gjeldsnivået til selskap i stor grad, samt resultatoppstillingen. Brukerne av regnskapene vet heller ikke hvilken strategi selskap anvender knyttet til behandling av opsjoner ved å lese balanse- og resultatregnskapet, og det kan påvirke hvordan eksterne brukere vurderer selskapene opp mot andre selskap. Spesielt i selskap hvor husleie er den største kostnadsdriveren vil ulik behandling av opsjoner ha vesentlig effekt på regnskapene.

Et funn som kan bidra til ny innsikt er hvordan man kan gjøre strategiske tilpasninger knyttet til opsjoner. Som nevnt har ett selskap strategi for å reforhandle med gårdeier og inngå ny avtale fremfor å anvende opsjon. For det første kan det være en god strategi for å redusere husleien. Samtidig kan det også tenkes at en slik strategi kan brukes for å tilpasse seg regelverket så man unngår å balanseføre opsjonene. Følgelig kan man presentere vesentlig lavere gjeldsforpliktelse i balansen og summen av renter og avskrivninger blir lavere. Som diskutert i teorien var strategiske tilpasninger en utfordring knyttet til IAS 17. Vi mistenker ikke at respondenten og selskapet vi snakket med gjør dette med hensikt om å strategisk tilpasse seg regelverket, men heller fordi det er deres strategi for å redusere husleie og at de var i en

spesiell situasjon i 2019. Samtidig kan det tenkes at dette er en fremgangsmåte andre selskap kan benytte seg av for å redusere gjeldsforpliktelsene presentert i balansen. Det kan se ut som at skjønnsmessige vurderinger knyttet til opsjoner kan gi rom for strategisk tilpasning også etter IFRS 16.

Ved å fjerne skillet mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler bidrar IFRS 16 til bedre sammenlignbarhet mellom selskap som anskaffer eiendel finansiert med lån og selskap som leier tilsvarende eiendel. Samtidig viser våre funn at variable leiekontrakter kan gi opphav til redusert sammenlignbarhet fordi selskap kan ha ulik grad av variable leieavtaler. Det kommer frem at en respondent har prosjekt som i utgangspunktet skal regnskapsføres etter IFRS 16, men som følge av å være fullt ut variabelt vises ingenting på balansen. En annen respondent forteller at de har en stor grad av variabilitet knyttet til enkelte av deres leieavtaler på grunn av insentivordninger og risikodeling, og heller ikke dette presenteres i balansen. Det viser et ufullstendig bilde og kan gi insentiver til strategisk tilpasning av leieavtaler ved å øke variabilitet i leiekontraktene for å unngå å balanseføre hele eller deler av forpliktelsen.

Videre kan våre funn bidra til å utvide forskningsfeltet da vi viser utfordringer knyttet til sammenlignbarhet på tvers av landegrenser, noe som går imot et av formålene bak IFRS. En av respondentene er i en særstilling hvor de samarbeider med andre selskap ved inngåelse av leieavtaler knyttet til lisenser. De har blitt spesielt uheldig påvirket da prosjektene deres har svært ulik påvirkning på regnskapet basert på hvor i verden de opererer. I Norge kan de regnskapsføre deres andel av prosjektet, mens det kan være tilfeller i utlandet hvor de må regnskapsføre inntekter og kostnader for hele prosjektet selv om de bare eier en andel. Inntektene og kostnadene fordeles deretter til partnerne deres. På den måten får selskapet en enorm oppblussing av nullmarginsinntekter og -kostnader på enkelte prosjekt. Samtidig balansefører ikke de andre partnerne sin egen andel. Dermed blir det signifikante forskjeller mellom selskapenes regnskap tilknyttet slike prosjekt. To ellers like selskap kan ha store forskjeller for hvordan prosjektene påvirker balansen og resultatet basert på hvilke land de opererer i og hvilken partsrolle de defineres til å ha. Det kan gi et misvisende bilde av prosjekt og selskap, og en kan stille spørsmålsteget opp mot sammenlignbarhetsmålene til IASB.

6.3 Ulike tilpasninger

Det var ventet at IFRS 16 ville påvirke selskap internt knyttet til finansielle KPIer, kostnader og potensielt kredittrating og covenants (IASB, 2016a; PwC, 2016). Våre funn viser at selskap

i hovedsak er todelt knyttet til hvordan de forholder seg til IFRS 16 internt. Noen selskap ekskluderer IFRS 16 fra den interne styringen mens andre har integrert den nye standarden knyttet til måling og styring. For selskap som ekskluderer IFRS 16 internt har ikke IFRS 16 hatt noen påvirkning på selskapets finansielle KPIer annet enn at selskapet må bruke ressurser på dobbelrapportering. For noen beskrives dette som uproblematisk, mens andre har beskrevet det som ressurskrevende å beregne tall både med og uten IFRS 16. Det kan ikke utelukkes at selskapene som ekskluderer IFRS 16 internt utsetter potensielle utfordringer implementeringen av en ny standard medfører. Flere av selskapene som ekskluderer IFRS 16 tror på sikt det blir aktuelt å operere med IFRS 16 tall også internt. Et av argumentene som blir brukt for å ekskludere den nye standarden er ønsket om å kunne se tilbake på en konsistent historisk rapportering for å muliggjøre sammenligning med tidligere år. I lys av dette vil selskap som i dag ekskluderer IFRS 16 internt, fremover ha historiske tall både inklusiv og eksklusiv IFRS 16. Således vil utfordringer knyttet til sammenligning med tidligere år være lavere ved å implementere IFRS 16 internt på et senere tidspunkt.

Den andre metoden som har vist seg tydelig er å integrere IFRS 16 i den interne styringen. Et av selskapene styrer kun basert på årlig vekst og kan i årene etter implementeringen inkludere IFRS 16 i målstyringen uten store problemer. For selskapene som ser på absolutte mål har det vært nødvendig å justere målene tilsvarende IFRS 16 effekten, en øvelse som blir beskrevet som relativt enkel.

På tross av at IFRS 16 har gitt store utslag i EBITDA viser det seg at måltallet fortsatt har en sterk posisjon. For selskap hvor leie av eiendom utgjør en vesentlig del av virksomheten har løsningen for samtlige vært å endre til «EBITDA before impact of IFRS 16». Hovedargumentet for å endre definisjonen er at selskapene anser husleien som en driftskostnad som bør inngå i selskapets mål på lønnsomhet, en problemstilling også IASB også var klar over og presenterte i det reviderte høringsutkastet i 2013. Flere respondenter gir også uttrykk for at markedet ikke har en forståelse for en EBITDA som presenteres inklusiv IFRS 16 i det offisielle regnskapet.

For selskap hvor leie av eiendom utgjør majoriteten av avskrivningene, kan det tenkes at overgangen til IFRS 16 internt fører til at EBIT blir et mer aktuelt måltall enn EBITDA. Da vil en del av leiekostnaden i form av årlige avskrivninger inkluderes i resultatmålet, og følgelig være mer konsistent med tidligere rapportert EBITDA hvor husleie blir behandlet som en årlig lineær driftskostnad. Denne effekten gjelder før vi tar hensyn til avskrivninger på øvrige

driftsmidler. Dersom selskap har høye avskrivninger på andre driftsmidler, vil ikke en overgang til EBIT være en like god løsning.

For selskap som opererer med IFRS 16 tall internt har ikke det vært behov for å bytte ut noen av selskapets finansielle KPIer. I tråd med Petersen og Plenborg (2012) viser våre funn at relative KPIer har vist seg å ha en stabiliserende effekt. En av respondentene forteller at måltallet EBITDA/Gjeld ikke har endret seg nevneverdig fordi den relative økningen i EBITDA var tilnærmet lik den relative økningen på gjeldssiden. Respondenten presiserer allikevel at dette skyldes tilfeldigheter ved at selskapet har en passelig lengde på porteføljen av leieavtaler. For eksempel vil en økning i porteføljens leieperiode gi en høyere økning på gjeldssiden relativt til EBITDA og følgelig svekke den stabiliserende effekten.

Våre funn viser at ingen av selskapene har møtt store utfordringer knyttet til IFRS 16 i tilknytning til bonusordninger. For de finansielle bonusmålene har selskapene brukt samme metode som målstyringen internt. På den ene siden ekskluderer noen IFRS 16 mens på den andre siden er det selskap som inkluderer IFRS 16 i bonusmålene. En gjenganger blant selskapene som ekskluderer IFRS 16 i bonusmålene er at dette er selskap som stiller spørsmålsteget til standardens nytteverdi. Blant selskapene som inkluderer IFRS 16 i bonusmålene er det derimot en blanding av selskap som er positive og kritiske. Våre funn støtter dermed Joos og Leung (2013) sin teori om at selskap som opplever endringer som nyttige i større grad vil inkludere endringer i bonusmålene. Samtidig gir ikke funnene våre noe entydig svar på hvorvidt selskap som er kritiske til en ny regnskapsstandard vil inkludere eller ekskludere endringene i bonusmålene.

For selskap som ikke ekskluderer IFRS 16 effektene blir målene justert tilsvarende IFRS 16 effekten. Respondentene er klare på at det er viktig at en endring i regnskapsprinsipp eller andre forhold som er utenfor agentens kontroll ikke skal påvirke vanskelighetsgraden for bonusoppnåelse da dette kan føre til uheldige effekter, blant annet misnøye og strategiske tilpasninger. Respondentene understreker at finansielle KPIer kun er en del av selskapets bonussystem som består av en kombinasjon av finansielle og ikke-finansielle mål.

Det kommer frem at noen kan ha utfordring med prosjektmåling hvor enkelte prosjekt har store andeler av leieavtaler under 12 måneder, mens andre prosjekt har store andeler med leieavtaler på over 12 måneder. Det gir ulik behandling i regnskapene og EBITDA vil være svært ulik når disse prosjektene måles opp mot hverandre. For å ta høyde for dette må de bruke skjønsmessige vurderinger når de sammenligner prosjekt og være bevisst på at noen prosjekt

har overvekt av lange kontrakter mens andre prosjekt har stor grad av korte leiekontrakter. Samtidig blir det mer konsistent måling når prosjekt med lange leiekontrakter sammenlignes med prosjekt hvor anleggsmidlene er eid av selskapet. Andre poengterer at IFRS 16 effekten er konsistent med hvordan de har drevet med investerings- og beslutningsanalyser og er en beregning de har tatt høyde for før IFRS 16 ble implementert.

I tråd med IASB (2016a) viser interne prosesser og IT-systemer seg som de største implementeringskostnadene. Alle respondentene har trukket frem prosessen med å kartlegge og vurdere alle leiekontrakter som tid- og ressurskrevende. Det kommer frem at systemleverandørene ikke hadde rukket å tilby noen komplette løsninger før fristen for implementering. IASB hevdet at ved å sette fristen for implementering til 2019 ville selskapene få god tid til forberedelse. Våre funn viser dermed at IASB ga selskapene god nok tid, men at tiden ikke strakk til for systemleverandørene.

Det var usikkerhet knyttet til om kredittrating og covenants ville bli påvirket av overgangen til IFRS 16. Blant respondentene i denne studien har ingen opplevd utfordringer knyttet til kredittrating eller covenants. I tråd med forventningene til Altamuro et al. (2014) og IASB (2016a) støtter vår studie at IFRS 16 ikke har ført til svekket kredittrating, økt lånekostnad eller brudd på covenants for noen av selskapene. Respondentene er tydelig på at långiver tidligere tok høyde for operasjonelle leieavtaler. Allikevel er flere av den oppfatning at långivere vil være positive til IFRS 16. IASB (2016a) sa i forkant av implementeringen at dersom selskapenes lån og covenants ble påvirket ville det være et tegn på at regnskapene var blitt mer transparente. I lys av Sengupta og Wang (2011) støtter våre funn at kredittratingselskap og banker lyktes med å inkludere operasjonelle leieavtaler i sin kredittvurdering.

I likhet med intern styring viser vår studie at det finnes en rekke ulike tilnærminger selskap benytter seg av for å håndtere IFRS 16 i tilknytning til covenants. Flere av selskapene som ekskluderer IFRS 16 i den interne styringen rapporterer også covenants eksklusiv IFRS 16, en løsning noen banker tilsynelatende godtar. Et annet selskap rapporterer covenants inklusiv IFRS 16, og forklarer at det kun var behov for mindre forhandlinger med långiver for å informere om IFRS 16 effektene. En tredje tilnærming er å inngå en egen avtale med bankene som garanterer for at nye regnskapsstandarder ikke skal ha innvirkning på covenants. Selskapet som hadde en slik avtale måtte allikevel i forhandlinger med obligasjonseiere hvor selskapet ikke hadde en lignende avtale. Et av selskapene som rapporterer covenants på leverage ratio har ikke havnet i brudd på betingelsen på grunn av begrenset effekt. Våre funn finner ikke

støtte for kritikken mot IFRS 16 hvor brudd på covenants har blitt sett på som et problem, da ingen av selskapene har hatt utfordringer med covenants.

6.4 Begrensninger

Det er en rekke begrensninger knyttet til denne oppgaven som må diskuteres. For det første består utvalget av bare syv selskap som har tilknytning til Oslo Børs, og er følgelig ikke en studie som kan generaliseres. Samtidig er flere av selskapene tungvektene i norsk sammenheng hvor de regner på verdier i milliardklassen. Flere er også arbeidsgiver for over 10 000 ansatte. Det øker kredibiliteten til funnene vi presenterer.

Mange av respondentene ble også inkludert i studien etter bruk av snøballmetoden. Det kan tenkes at respondenter har anbefalt at vi kommer i kontakt med andre potensielle respondenter som er spesielt preget av IFRS 16 og har hatt utfordringer med standarden. Det kan føre til at utvalget vårt er mer kritisk til standarden enn hva selskap på Oslo Børs typisk er. Som en konsekvens av snøballmetoden er tre av syv selskap i bransjer hvor leie av eiendom utgjør en vesentlig del av virksomheten, og de står i liten grad ovenfor problematikken med å leie kontra eie anleggsmidler. Samtidig har snøballmetoden gitt en unik mulighet til å komme i kontakt med flere av selskapene presentert i studien. Følgelig kan det tenkes at vi har et utvalg som bærer preg av å være mer i den ekstreme retningen jamfør Jacobsen (2015). Det kan være nyttig for å gjøre en kritisk test av IFRS 16 og dermed fremheve svakhetene og utfordringene til standarden.

7 Konklusjon

Hensikten med studien har vært å utforske problemstillingen «*Hvordan opplever og forholder selskap tilknyttet Oslo Børs seg til IFRS 16 internt?*». For å besvare dette spørsmålet har vi benyttet et kvalitativt design hvor vi intervjuet ti respondenter fra syv større selskap. Samtlige respondenter innehar stillinger høyt i selskapene og de har bidratt til godt grunnlag for dataen som har blitt analysert og presentert. Det har gitt en rik innsikt i hvordan selskapene har integrert IFRS 16 internt, samt hvilke holdninger og utfordringer de opplever knyttet til standarden.

Det kommer frem at selskapene er prinsipielt enig i at leieforpliktelser burde balanseføres, men de er mindre enig i valg og løsninger IASB har endt opp med. For det første opplever flere at EBITDA har redusert verdi når leieavtaler holdes utenfor. Videre mener flere at det er mer komplisert å verdsette selskap både ved bruk av diskontert kontantstrøm og ved bruk av multipler for markedsbasert verdsettelse. Det kommer også frem at noen investorer sliter med å forholde seg til og forstå EBITDA etter IFRS 16 effekten.

Flere respondenter trekker frem at opsjoner kan skape støy ved sammenligning av selskap. For det første er det vanskelig å bestemme seg for når opsjonen skal aktiveres i balansen. For det andre kan selskap ha ulik praksis for behandling av opsjoner og det kan gi svært ulike tall på balansen og vanskeliggjøre sammenligning. Det vises også at det er mulig å ha en strategi som går ut på å forhandle frem en ny kontrakt med utleier istedenfor å anvende opsjon. På den måten kan man unngå å balanseføre opsjonen og følgelig vise lavere gjeld i balansen. Det fremheves også at regnskapsmessig behandling knyttet til joint arrangements og variable leiekontrakter kan bidra til svært store forskjeller i regnskapene til to ellers like selskap.

Ved intern styring har selskap valgt ulike tilnærminger. Noen har valgt å ekskludere IFRS 16 effektene og følgelig må ikke selskapene ta høyde for dette i KPIene. Andre har valgt å inkludere effektene og det registreres ulike fremgangsmåter. Noen respondenter forteller at de enkelt har justert for KPIer da de har noen mål i absolutte tall som det er lett å justere for IFRS 16 effekten. Andre respondenter ser på vekst fra foregående år og dermed trenger de ikke å justere for effekten, men heller se på periodens prestasjon i forhold til foregående periode.

Det er flere grunner til at selskapene rapporterer med og uten IFRS 16 effektene, samt ekskluderer IFRS 16 i intern styring. Et argument er at respondentene ikke opplever at markedet har forståelse for IFRS 16 effektene og følgelig presenterer de begge størrelsene. Et

annet argument er at de er uenig i effektene til IFRS 16 og at disse gir et misvisende bilde av selskapet. Samtidig er det en viss forventning at på sikt vil selskapene gå over til å bare anvende og presentere inklusiv IFRS 16 effektene både internt og eksternt.

Våre funn viser at implementeringen av IFRS 16 har vært en kostbar prosess for en rekke selskaper. Dette er også det som flertallet av respondentene bruker i sin kritikk mot IFRS 16, hvor de hevder at de vesentlige implementeringskostnadene selskapene har pådratt seg ikke lar seg forsvare fra et nytteperspektiv. Blant de store kildene til kostnader har vi identifisert interne prosesser og IT-systemer som de største, som er i tråd med IASB sine forventninger. Spesielt på systemsiden har det vist seg å være mangel på løsninger. På tross av at selskapene opplevde god nok tid til forberedelse viser våre funn at det ikke ble gitt god nok tid til forberedelse for systemleverandørene.

På tross av at IFRS 16 har ført til mer gjeld i balansen i tillegg til svakere nøkkeltall på leverage mål, viser vår studie at dette ikke har resultert i svekket kredittrating eller ført til at selskapene har havnet i brudd på sine covenants. Vi har avdekket at selskap har ulik tilnærming for rapportering av covenants. Noen rapporterer covenants eksklusiv IFRS 16 mens andre opererer med relative tall som har vist seg å ha en stabiliserende effekt. Det er også selskap som har en egen avtale med banker som garanterer at regnskapsendringer ikke skal påvirke lånebetingelser. Det kan tenkes at ingen av respondentene vi har snakket med har hatt utfordringer med covenants fordi de i stor grad representerer stabile og solide selskap. Det kan derfor være interessant å gjøre nærmere undersøkelser av selskap som før IFRS 16 var nær å havne i brudd på sine covenants, og undersøke om konklusjonen blir den samme for disse selskapene. Argumentet om at banker og analytikere tidligere tok høyde for operasjonelle leieavtaler taler imidlertid for samme konklusjon, samtidig er det ikke helt tydelig da litteraturen er noe delt. Det kan også være interessant å gjøre en kvantitativ undersøkelse og se om IFRS 16 har påvirket prising på selskap. En annen vinkling kan være å undersøke om selskap endrer atferd ved inngåelse av leieavtaler for å tilpasse seg standarden.

8 Referanseliste

- Altamuro, J., Johnston, R., Pandit, S. og Zhang, H. (2014). Operating leases and credit assessments. *Contemporary Accounting Research*, 31(2), 551-580.
<https://doi.org/10.1111/1911-3846.12033>
- Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors. *Accounting and business research*, 36(1), 5-27.
<https://doi.org/10.1080/00014788.2006.9730040>
- Barone, E., Birt, J. og Moya, S. (2014). Lease Accounting: A Review of Recent Literature. *Accounting in Europe*, 11(1), 35-54. <https://doi.org/10.1080/17449480.2014.903630>
- BDO. (2018). *Artikels: The impact of IFRS 16 - Leases - on valuation*.
<https://www.bdo.be/nl-be/publicaties/artikels/2018/the-impact-of-ifrs-16-%E2%80%93-leases-%E2%80%93-on-valuation>
- Beattie, V., Edwards, K. og Goodacre, A. (1998). The impact of constructive operating lease capitalisation on key accounting ratios. *Accounting and business research*, 28(4), 233-254. <https://doi.org/10.1080/00014788.1998.9728913>
- Beattie, V., Goodacre, A. og Thomson, S. J. (2006). International lease-accounting reform and economic consequences: The views of UK users and preparers. *The International Journal of Accounting*, 41(1), 75-103.
- Bennett, B. K. og Bradbury, M. E. (2003). Capitalizing non-cancelable operating leases. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 14(2), 101-114.
<https://doi.org/10.1111/1467-646X.00091>
- Bragelien, I. (2018). Utskjelt bonuslønn fortsatt utbredt - fordi den virker? *Magma*, 21(2), 24-31. <http://hdl.handle.net/11250/2566557>
- Brockman, C. M. og Russell, J. W. (2012). EBITDA: use it... or lose it? *International Journal of Business, Accounting and Finance*, 6(2), 84-93.
link.gale.com/apps/doc/A335522830/AONE?u=anon~7647862a&sid=googleScholar&xid=2a7e3da9
- Brown, P. (2011). International Financial Reporting Standards: what are the benefits? *Accounting and business research*, 41(3), 269-285.
<https://doi.org/10.1080/00014788.2011.569054>
- Bryan, S. H., Lilien, S. og Martin, D. R. (2010). The Financial Statement Effects of Capitalizing Operating Leases: Certified Public Accountant. *The CPA Journal*, 80(8),

- 36-41. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/financial-statement-effects-capitalizing/docview/749930439/se-2?accountid=37265>
- Cornaggia, K., Simin, T. og Franzen, L. (2011). Manipulating the Balance Sheet? Implications of Off-Balance-Sheet Financing. *SSRN Electronic Journal*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.1659366>
- Cornaggia, K. J., Franzen, L. A. og Simin, T. T. (2013). Bringing leased assets onto the balance sheet. *Journal of Corporate Finance*, 22, 345-360.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2013.06.007>
- Damodaran, A. (2006). *Damodaran on valuation* (2 utg.). John Wiley & Sons.
- Deloitte. (2016, Juni). *Leases. A Guide to IFRS 16*.
<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/sg/Documents/audit/sea-audit-IFRS-16-guide.pdf>
- Deloitte. (u.å.-a). *Hva er IFRS?* Deloitte.
<https://www2.deloitte.com/no/no/pages/audit/articles/hva-er-ifs.html>
- Deloitte. (u.å.-b). *IAS 17 - Leases*. <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias17>
- Dolence, M. G. og Norris, D. M. (1994). Using key performance indicators to drive strategic decision making. *New directions for institutional research*, 1994(82), 63-80.
<https://doi.org/10.1002/ir.37019948207>
- Duke, J. C., Hsieh, S. J. og Su, Y. (2009). Operating and synthetic leases: Exploiting financial benefits in the post-Enron era. *Advances in Accounting*, 25(1), 28-39.
<https://doi.org/10.1016/j.adiac.2009.03.001>
- Eisfeldt, A. L. og Rampini, A. A. (2009). Leasing, ability to repossess, and debt capacity. *The Review of Financial Studies*, 22(4), 1621-1657. <https://doi.org/10.1093/rfs/hhn026>
- Finnerty, J. D. og Emery, D. R. (2004). The value of corporate control and the comparable company method of valuation. *Financial Management*, 33(1), 91-99.
<https://www.jstor.org/stable/3666144>
- Fitó, M. Á., Moya, S. og Orgaz, N. (2013). Considering the effects of operating lease capitalization on key financial ratios. *Spanish Journal of Finance and Accounting / Revista Española de Financiación y Contabilidad*, 42(159), 341-369.
<https://doi.org/10.1080/02102412.2013.10779750>
- Fülbier, R. U., Silva, J. L. og Pferdehirt, M. H. (2017). Impact of Lease Capitalization on Financial Ratios of Listed German Companies. *Schmalenbach business review*, 60(2), 122-144. <https://doi.org/10.1007/BF03396762>

- Giner, B. og Pardo, F. (2018). The value relevance of operating lease liabilities: Economic effects of IFRS 16. *Australian Accounting Review*, 28(4), 496-511.
<https://doi.org/10.1111/auar.12233>
- Gritta, R. D., Lippman, E. og Chow, G. (1994). The impact of the capitalization of leases on airline financial analysis: An issue revisited. *Logistics and Transportation Review*, 30(2), 189. <https://www.proquest.com/docview/197442903?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
- Hales, J. W., Venkataraman, S. og Wilks, T. J. (2012). Accounting for lease renewal options: The informational effects of unit of account choices. *The Accounting Review*, 87(1), 173-197. <https://doi.org/10.2308/accr-10165>
- Holmstrom, B. og Milgrom, P. (1991). Multitask principal-agent analyses: Incentive contracts, asset ownership, and job design. *JL Econ. & Org.*, 7(special), 24-52.
https://doi.org/10.1093/jleo/7.special_issue.24
- IASB. (2003). *Basis for Conclusions on IAS 17 Leases*. IFRS Foundation.
<https://service.betterregulation.com/document/320232>
- IASB. (2013). *Revised Exposure Draft: Leases* [Høringsutkast]
<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/leases/revised-ed/published-documents/ed-leases-may-2013.pdf>
- IASB. (2016a). *IFRS 16 Leases, Effects Analysis*. IFRS Foundation.
<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/leases/ifrs/published-documents/ifrs16-effects-analysis.pdf>
- IASB. (2016b). *IFRS 16 Leases, Project Summary and Feedback Statement*. IFRS Foundation. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/leases/ifrs/published-documents/ifrs16-project-summary.pdf>
- IFRS Foundation. (2016, 13. January). *IASB shines light on leases by bringing them onto the balance sheet*. <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2016/01/iasb-shines-light-on-leases-by-bringing-them-onto-the-balance-sheet/>
- IFRS Foundation. (2021). *Ceneptual Framework for FInancial Reporting*.
<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/>
- IFRS Foundation. (u.å.-a). *Exposure Draft and comment letters - Leases*.
<https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2016/ifrs-16-leases/ed-leases/#view-the-comment-letters>
- IFRS Foundation. (u.å.-b). *IAS 17 Leases*. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-17-leases/#about>

- IFRS Foundation. (u.å.-c). *Who uses IFRS Standards?* <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/view-jurisdiction/norway/>
- IFRS Foundation. (u.å.-d). *Who we are.* <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/>
- Imhoff Jr, E. A. og Thomas, J. K. (1988). Economic consequences of accounting standards: The lease disclosure rule change. *Journal of Accounting and Economics*, 10(4), 277-310. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(88\)90006-7](https://doi.org/10.1016/0165-4101(88)90006-7)
- INAA Group. (2020, 13. november). *What's the Relationship Between IASB and FASB.* <https://www.inaa.org/whats-the-relationship-between-iasb-and-fasb/>
- Ittner, C. D., Larcker, D. F. og Rajan, M. V. (1997). The choice of performance measures in annual bonus contracts. *Accounting review*, 72(2), 231-255. <https://www.proquest.com/docview/218541304?accountid=37265&forcedol=true>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* (3 utg.). Cappelen Damm.
- Joos, P. P. og Leung, E. (2013). Investor perceptions of potential IFRS adoption in the United States. *The Accounting Review*, 88(2), 577-609. <https://doi.org/10.2308/accr-50338>
- Kabir, H. og Rahman, A. (2018). How Does the IASB Use the Conceptual Framework in Developing IFRSs? An Examination of the Development of IFRS 16 Leases. *Journal of Financial Reporting*, 3(1), 93-116. <https://doi.org/10.2308/jfir-52232>
- Kamath, K. V., Kerkar, S. A. og Viswanath, T. (1990). *The Principles and Practice of Leasing.* Lease Asia.
- Koller, T., Goedhart, M. og Wessels, D. (2005). The right role for multiples in valuation. *McKinsey on Finance*(15), 7-11. <https://ssrn.com/abstract=805166>
- Koller, T., Goedhart, M. og Wessels, D. (2020). *Valuation: measuring and managing the value of companies* (7 utg.). John Wiley and Sons.
- KPMG. (2010). *Exposure draft: Leases* [Høringssvar nr. 367] http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//83/83_9817_MaryTokarKPMGIFRGLimited_0_ED201009_CL367KPMGIFRGLtd.pdf
- Kuvaas, B. (2019). Individuell prestasjonsbasert belønning, motivasjon og prestasjoner. *Magma*, 22(2), 40-45. <https://biopen.bi.no/bi-xmlui/handle/11250/2610508>
- Lim, S. C., Mann, S. C. og Mihov, V. T. (2017). Do operating leases expand credit capacity? Evidence from borrowing costs and credit ratings. *Journal of Corporate Finance*, 42, 100-114. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2016.10.015>

- Magli, F., Nobolo, A. og Ogliari, M. (2018). The effects on financial leverage and performance: The IFRS 16. *International Business Research*, 11(8), 76-89. <https://doi.org/10.5539/ibr.v11n8p76>
- Marr, B. (2012). *Key Performance Indicators (KPI): The 75 measures every manager needs to know* (1 utg.). Pearson UK.
- McGregor, W. (1996). *Accounting for leases : a new approach : recognition by lessees of assets and liabilities arising under lease contracts*. Financial Accounting Standards Boards.
- Molina Sánchez, H. og Mora Enguádanos, A. (2015). Cambios conceptuales en la contabilidad de los arrendamientos: retos normativos y académicos; Conceptual changes in lease accounting: Regulatory and academic challenges. *Revista de Contabilidad*, 18(1), 99-113. <https://doi.org/10.1016/j.rcsar.2015.01.001>
- Morales-Díaz, J. og Zamora-Ramírez, C. (2018). IFRS 16 (leases) implementation: Impact of entities' decisions on financial statements. *AESTIMATIO, The IEB International Journal of Finance*, 17, 60-97. <https://doi.org/10.5605/IEB.17.4>
- Nelson, M. W. og Tayler, W. B. (2007). Information pursuit in financial statement analysis: Effects of choice, effort, and reconciliation. *The Accounting Review*, 82(3), 731-758. <https://doi.org/10.2308/accr.2007.82.3.731>
- Pacter, P. (2013). What have IASB and FASB convergence efforts achieved? *Journal of Accounting* 215(2), 50. <https://www.proquest.com/docview/1287395426>
- Paik, D. G. H., van der Laan Smith, J. A., Lee, B. B. og Yoon, S. W. (2015). The relation between accounting information in debt covenants and operating leases. *Accounting Horizons*, 29(4), 969-996. <https://doi.org/10.2308/acch-51214>
- Parmenter, D. (2015). *Key performance indicators: developing, implementing, and using winning KPIs* (3 utg.). John Wiley & Sons.
- Petersen, C. V. og Plenborg, T. (2012). *Financial statement analysis: valuation, credit analysis and executive compensation*. Pearson Longman.
- PwC. (2016, April). *Ny IFRS-standard for regnskapsføring av leieavtaler. Endelig er standarden klar, er du?* <https://www.pwc.no/no/publikasjoner/ifrs/regnskapsforing-av-leieavtaler.pdf>
- Reither, C. L. (1998). What are the best and the worst accounting standards? *Accounting Horizons*, 12(3), 283. <https://www.proquest.com/docview/208908457?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>

- Rosenblad, S. C. og Skar, K. G. (2016). *IASB har endelig vedtatt IFRS 16 leieavtaler*.
Deloitte. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/no/Documents/audit/IASB-har-vedtatt-ny-IFRS-16-om-leieavtaler.pdf>
- Ross, S. A. (1973). The economic theory of agency: The principal's problem. *The American economic review*, 63(2), 134-139. <https://www.jstor.org/stable/1817064>
- Sánchez, H. M. og Enguádanos, A. M. (2015). Cambios conceptuales en la contabilidad de los arrendamientos: retos normativos y académicos. *Revista de Contabilidad*, 18(1), 99-113. <https://doi.org/10.1016/j.rcsar.2015.01.001>
- Saunders, M. N. K., Lewis, P. og Thornhill, A. (2019). *Research methods for business students* (8 utg.). Pearson.
- Sengupta, P. og Wang, Z. (2011). Pricing of off-balance sheet debt: how do bond market participants use the footnote disclosures on operating leases and postretirement benefit plans? *Accounting & Finance*, 51(3), 787-808. <https://doi.org/10.1111/j.1467-629X.2010.00368.x>
- Singh, A. (2011). A restaurant case study of lease accounting impacts of proposed changes in lease accounting rules. *International journal of contemporary hospitality management*, 23(6), 820-839. <https://doi.org/10.1108/09596111111153493>
- Stancheva-Todorova, E. og Velinova-Sokolova, N. (2019). IFRS 16 Leases and Its Impact on Company's Financial Reporting, Financial Ratios and Performance Metrics. *Economic Alternatives*(1), 44-62.
https://www.unwe.bg/uploads/Alternatives/4_EA_1_2019_en.pdf
- Strelnik, E., Usanova, D. og Khairullin, I. (2015). Key performance indicators in corporate finance. *Asian Social Science*, 11(11), 369. <https://doi.org/10.5539/ass.v11n11p369>
- The Footnotes Analyst. (2021, 11. august 2021). *Leasing - Are you prepared for IFRS 16?*
<https://www.footnotesanalyst.com/are-you-prepared-for-ifs-16/>
- Watts, R. L. og Zimmerman, J. L. (1978). Towards a positive theory of the determination of accounting standards. *Accounting review*, 53(1), 112-134.
<https://www.jstor.org/stable/245729>
- Zeff, S. A. (1978). The rise of "economic consequences". *The Journal of Accountancy*, 56-63.
https://www.macam.es/leandro/2007/Tema%208%20T%20Positiva/Zeff_1978.pdf

Vedlegg 1

Intervjuguide

Intros spørsmål - Hvem de er, bakgrunn og stilling.

Generelt

- Tanker om endringen?
- Kan du beskrive hvordan dere ble påvirket av IFRS 16?
- Hvilke utfordringer har dere møtt ved implementeringen av IFRS 16?
- Hvilke forberedelser gjorde dere i forkant av implementeringen til IFRS 16?
- Hvorfor viser / viser dere ikke inkl og ekskl IFRS 16 i 2020 slik som i 2019?
- Opplever du at regnskap kan lettere justeres som følge av IFRS 16?
- Føler du at det kreves mer eller mindre regnskapskompetanse for å få et godt bilde av selskap etter IFRS 16?
- Opplever dere at regnskapet gir bedre informasjon?
- Hva er dine tanker om sammenlignbarhet mellom selskap som følge av IFRS 16?

Målstyring

- Hvilke styringsverktøy bruker dere?
- Hvilke KPIer bruker dere?
- Hvordan har IFRS 16 påvirket KPIene deres?
- Har dere som følge av IFRS 16 begynt å benytte andre KPIer – eller sluttet å bruke noen? Eventuelle endringer/justeringer?
- Justerer dere slik at KPIene kan sammenliknes med IAS17?
- Hvis bare bruk av IFRS16: Hvordan defineres et bra og dårlig resultat nå som verdiene er endret? Mtp for eksempel egenkapitalandel, EBITDA.

Lån

- Har dere noen covenants?
- Påvirket IFRS lånebetingelsene deres mtp. Covenants?
- Har dere måttet reforhandle med långiverne? I så fall: I forkant eller etterkant av implementeringen
- Var det enkelt å reforhandle?

Kostnader

- Har du noen anslag for hvor mye regnskapsendringen har kostet/kommer til å koste?
- Hva og hvor store er kostnadsdriverne? (for eksempel opplæring, IT systemer, notekrav, konsulent)
- Hvor lang tid brukte dere på implementeringen?
- Kost-nytte vurderinger?

Bonus

- Hvilke måltall bruker dere for å fastsette bonus?
- Hvordan har IFRS 16 påvirket bonusordningene deres?
- Nye targets eller justering iht. IAS17?

Diverse

- Opplever du at det medfølger mye skjønnsmessige vurderinger - gråsoner? Hvis ja, hvordan kan disse utnyttes?
- Har det vært utfordring i kommunikasjon med styret?
- Hva var deres vurderinger knyttet til presentasjon av tallene i årsrapport 2019
- Hvordan har IFRS 16 påvirket kredittrating til selskapet?
- Vi har blitt fortalt at EBITDA har vært en proxy for cashflow og at denne nå har blitt en svakere proxy. Hva tenker du om det?
- Hvordan definerer dere «low value» (USD 5000?)
- Utfordringer ved fastsettelse av diskonteringsrente?
- Hvordan opplever du opsjon og forpliktelse ihht ifrs 16?

Er det noe vi ikke har spurt om som du mener kan være relevant for oppgaven

Har du/dere tips til andre selskaper det kan være interessant å intervju eller som du/dere tror vi kan komme i kontakt med?